

8. MAI

Nr. 7

Mandag 27. febr. 1950

Nr. 8

Norsk negerjustis

Av Torolv Fanebust

NEGERLEDERE (i USA) hevder at politioppsynet i negerkvarterene er for utilstrekkelig i forhold til folketettheten der, og de beskylder politi og domstoler for å gå for lempelig fram mot hvite som forgår seg mot negrer. Det, sier de, bryter ned respekten for loven både blant negrer og kvite, skriver Jon Dør sjø i et Chicago-brev til Dagbladet.

Omskrevet til norske forhold kan dette sies omtrent slik:

MED ALTFOR GODE GRUNNER HEVDER opposisjonen mot det såkalte «rettsoppgjør» i Norge, at de gresshoppesvermer av «kriminalassistenter» og «statsadvokater» som har vært satt inn

i en femårig politisk rettsforfølgning mot Nasjonal Samlings medlemmer, de passive såvel som de ansvarlige og aktive, overskrider enhver gagnlig grense i antall og omkostninger.

DETTE FORHOLD I FORBINDELSE med de for norske fredsforhold fremmede metoder som har vært anvendt, den økonomiske ruin og de utallige tragedier det har ført med seg, — den vilkårlighet som preger det hele, den hetz det har vært ledsaget med og den ulikhet for loven som bl. a. preger vurderingen av bi standshandlinger utført av enkelte A-S-selskaper og menn av andre politiske kulører (sammenliknet med andre profitører), har ført til en svekkelse av respekten for loven og tilliten til retten som savner sidestykke i Nordens historie. Selv under hekseprosessene var det ikke på langt nær så ilde fordi en da ikke visste bedre. Nå derimot vet de fleste meget bedre, hvilket i høy grad uthuler og forverrer situasjonen dersom det blir tiett med den.

AT DOMMERNE FOR ANLEDNINGEN lot seg skolere under et noen ukers direktivkurs i Oslo høsten 1945, og at den anvendte kriselov av Stortingets Justiskomite er innrømmet å ligge utenfor Grunnlovens ramme, tjener ytterligere til å undergrave respekten for og tilliten til det offentlige liv.

A RENSE LUFTEN OG GJØRE SITT til å gjenreise lov og rett og rettspleie, og dermed gjenopprette tilliten til det offentlige liv er en samfunns sak som i særlig grad burde tiltredes av enhver statsmann, embetsmann og tjenestemann med rettsbevisstheten og æresfølelsen i behold. — Å tilhøre en stand i dalende anseelse, må være meget ilde for hver den som ikke selv er medskyldig i mis-

Knut Hamsuns legatt forsvunnet

De «takknemlige» mot-takere har begått alle tiders taktløshet

Og beveger seg vel litt utenom loven også?

For mange år siden skjenket Knut Hamsun en rund sum, 100 000 kroner, til gode og nyttige formål: til forfatterforeningen, til et par barnehjem og til et legatt for unge malere.

Forfatterforeningen og barnehjemmene fikk 25 000 kroner hver, utbetalt kontant, legatet ble avvertet og utdelt med rentene av kr. 25 000 hvert år både før og under krigen.

Men da 1945 kom og dermed den gjenopprettede rettsstat, så forsvant Knut Hamsuns legatt, ingen hverken hørte eller så mer til det.

Somme tenkte vel som så at nå var pengene returnert til giveren. Slett ingen dårlig ide ettersom Knut Hamsun som kjent er ribbet for hver øre og henlever sine siste dager i absolutt fattigdom. —

Men det var nok ikke så vel. Det er sivet ut — formodentlig gjennom en liten lekkasje i de smarte penselsvingeres egen krets, — at legatet så sannelig er blitt utdelt he-

I 1945 forhåndsdomte politimester Skau frontkjemperne til døden

«De fryktede og hatete frontkjemperes skjebne kan ansees beseglet. Deres dager er lett talte - -

Dagspressen slo uttalelsen stort opp - og hjemmefronten brukte den for å øve åndelig terror —

Til tross for affæren Bjørn West og Aura-transaksjonen ble Reidar Skau dommer i Høyesterett

AV NORGES HØYESTE DOMMERE må en selvsagt kunne vente en anstendig grad av moral og sinnslikevekt. Affekter og ubeherskede og uhøviske utbrudd bør ikke forekomme innenfor deres embetsgjerning.

Til enkeltes forundring ble høyesterettsadvokat Reidar Skau den 8. mai 1945, midlertidig beskikket som sjef for rikspolitiet i Bergen, Hordaland, Sogn og Fjordane fylker. Beskikkeren var fylkesmann Lindebrekke, og fylkesmannens parole, som ble tiltrådt av herr Skau og offentliggjort i dagspressen, hadde denne ordlyd:

«Opptre som det sømmer seg borgere i et rettssamfunn. La oss vise i gjerning at vi er friheten verdig.»

I ET INTERVJU med redaktør Lundh i «Gøteborgposten» den 15. mai 1945, gjengitt i flere aviser, bl. a. i Morgenavisen i Bergen den 16. mai, ga politimester Skau uttrykk for denne verdighet med bl. a. følgende uttalelse:

«Etter hva jeg i dag fikk vite under en samtale med Bergens politimester, Reidar Skau, kan straffene komme til å variere mellom dødsstraff i h. h. til den militære straffelov», og fengselsstraff fra 3 år til livsvarig.

«Til de virkelig kvalifiser-

te forbrytelser mot det norske kongeriket, hører det å bære våpen mot egne landsmenn. De fryktede og hatete frontkjemperes skjebne kan ansees beseglet. Deres dager er lett talte.»

TIL DENNE HARREISENDE UTTALELSE er å si at den norske militære straffelov forbyr dødsdom og eksekusjon etter at krigshandlingene er opphørt. Og ingen skal dømmes uten etter lov — — —

Frontkjemperne hadde ikke båret våpen mot sine landsmenn! Hvilken jus og moral herr Skau ga uttrykk for, overlater vi til ettertidens dom å slå fast.

Her vil vi bare nevne at våre myndigheter fant ham kvalifisert som høyesterettsdommer, ventelig for å styrke og høyne dommerstandens kvalitet og anseelse. Slik oppstivning kan vel trenge i tider som disse?

At herr Skau er av dem som holder på de aller strengeste dommer, er forståelig for dem som kjenner ham. Bl. a. var han en av de to som stemte mot friinnelsen av handelsråd Johannessen. I den anledning var det mange som mintes affæren «Bjørn West» og transaksjonen med Aurafallene.

Politimester, nåværende høyesterettsdommer, Skaus dødsdom over frontkjemperne ble førstesidestoff i dagspressen. Dagbladet slo uttalelsen opp på første side (Forts. side 6)

Oslosjåførenes «patriotiske» gjerninger under okkupasjonen

De sa ikke nei takk — til tyskekjøring

De «patriotiske» sjåførere i Oslo har atter streiket. Streiken ble imidlertid ikke noen langvarig historie. Men denne gang slapp justisminister Gundersen å legge seg bort i saken. Det var over regjeringen LO gjennom sjåfø-

To samejenter med spæbarn måtte bo i en dynamitt-kasse

Kom til Bjørnevatn etter en kjøretur på 20 mil i 25 graders kulde

Hverken mødrene eller barna fikk en dråpe melk på to måneder

Fra hele landet strømmer det inn beretninger om de hjemvendte «helters» og hjemmefrontkarers behandling av egne landsmenn.

I en skildring som vi har mottatt fra en som satt i konsentrasjonsleiren Pal 17 — Bjørnevatn ved Kirkenes, gjengir vi følgende:

«Det var norske militære i engelsk uniform som styrte og stelte i leiren. Blant disse var det både «englandsfarere» og «svenske-rømlinger». Enkelte av disse oppførte seg som rene djevler mot fangene, og det var særlig en offiser som hadde vært i England, som slo an tonen. I mars måned kom denne offiser kjørende inn i leiren med to samejenter, som hadde hver sitt barn på 6 og 9 måneder med seg. De hadde kjørt fra Karasjok omlag 20 mil og i 25 graders kulde. — Da de kom til leiren fikk vi ordre om å kjøre fram et lite hus eller kasse, som tidligere hadde vært brukt som dynamittlager. Dette huset var ca. 2,5 × 2,5 meter. I denne kasse fikk jentene ordre om å bo. I to måneder måtte de holde til i denne «bolig», og på den tid fikk ingen av dem en dråpe melk. Både de og deres barn måtte leve på den hungerskost som vi andre fanger fikk. Etter to måneders forløp fikk de reise hjem, da deres innesperring skyldtes en feiltakelse. Imidlertid fikk disse videns barn føle litt av vestens sivilisasjon og den lovpriste norske rettspleie.»

uthuler og forverrer situasjonen dersom det blir tiett med den.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie, 2014
AT DOMMERNE FOR ANLEDNINGEN lot seg skolere under et noen ukers direktivkurs i Oslo høsten 1945, og at den anvendte kriselov av Stortingets Justiskomite er innrømmet å ligge utenfor Grunnlovens ramme. tjener ytterligere til å undergrave respekten for og tilliten til det offentlige liv.

A RENSE LUFTEN OG GJØRE SITT til å gjenreise lov og rett og rettspleie, og dermed gjenopprette tilliten til det offentlige liv er en samfunns sak som i særlig grad burde tiltredes av enhver statsmann, embetsmann og tjenestemann med rettsbevisstheten og æresfølelsen i behold. — Å tilhøre en stand i dalende anseelse, må være meget ilde for hver den som ikke selv er medskyldig i misserer.

MATTE HISTORIEN KUNNE berette om at embetsmennene, politiet og den del av juristene som står fritt, endelig fra nå av går aktivt inn for å gjenreise moralen og objektiviteten i alt offentlig liv.
Toraltv Fanebust.

Kulturkveldsangeren Svein Wilhelm BRUUN TENTE PÅ AULAEN

Det var blitt for fredelig og gemytlig her hjemme - mellom befolkningen og tyskerne samt NS. «Det gjaldt å piske opp hatet mot tyskerne», skriver brannstifteren i sin rapport til sine oppdragsgivere

Hvorfor er det ikke reist straffesak mot de som foranlediget at de norske studenter ble deportert til Tyskland?

Ny og oppsiktsvekkende rapport fra oberst Erik Quam om at Norges krig
sluttet 10. juni 1940

DET FORELIGGER EN MENGDE HANDGRIPELIGE BEVISER på at regjeringen Nygaardsvold faktisk og praktisk respekterte sin gjennom forsvarssjefen, Ruge, og den glemsomme generalmajor Roscher Nielsen (kfr. dennes forklaring i Skanckesaken) den 10. juni avsluttede totale kapulasjonsavtale med tyskerne SELV DA REGJERINGEN VAR BLITT ALENE I LONDON og de gjenreiste departementsmøller var begynt å male og skrive brev til hverandre tvers over gangen i Kingston House, anså ikke Koht det oppportunt å avslutte allianseavtale med husverten. En slik avtale ble jo ikke avsluttet hverken med England eller Russland. Selvstendig norsk militær innsats forekom ikke etter 10. juni 1940.

DEN GODE, NORSKE NORDmann ble «acting soldier» hvis han da ikke innskrenket seg til under øksilet å innta sine bri-

tiske forfriskninger etter kontortidens slutt, i uniform, formodentlig for å vise engelskmennene at de bare var hjemme på permisjon fra fronten!

DET ER ET STORT SPØRSMAL om en ikke en vakker dag får de dokumentariske beviser for at Londonregjeringen til og med har notifisert andre regjeringer om Norges kapulasjon?

INTERESSEN I NORGES «FORTSATTE KRIG» ligger ikke på krigføringens felt, men i det å kunne bruke straffelovens forrederparagraf mot «ubekvemme» landsmenn etter regjeringens skjønne hjemkomst, og for å kunne «legalisere» emigrantenes uhyre pengesforbruk, bl. a. fra handelsflåtens inntekter. Dessuten ønsket man likesom å «legalisere» og «militarisere» visse kriminelle, folkerettsstridige, represaliskapende- og tyskerhat-

Somme tenkte vel som så at nå var pengene returnert til giveren. Slett ingen dårlig ide ettersom Knut Hamsun som kjent er ribbet for hver øre og henlever sine siste dager i absolutt fattigdom. —

Men det var nok ikke så vel. Det er sivet ut — formodentlig gjennom en liten lekasje i de smarte penselsvingeres egen krets, — at legatet så sannelig er blitt utdelt hele tiden!!! Kun har man strøket giverens navn og ganske enkelt satt sitt eget istedet: Bildende kunstneres stipend!

gjerninger under okkupasjonen

De sa ikke nei takk — til tyskekjøring

De «patriotiske» sjåførere i Oslo har atter streiket. Streiken ble imidlertid ikke noen langvarig historie. Men denne gang slapp justisminister Gundersen å legge seg bort i saken. Det var over regjeringen LO, gjennom sjåførernes egen organisasjon som måtte prige inn. Bilene kom atter ut å kjøre.

Som en liten sannsekake til de streikende sjåførere fikk en tidligere politibetjent den 15. februar inn følgende i Dagbladet:

Har dere alle sammen glemt krigens dager, da dere kjørte alt hva bilen og dere selv kunne for tyskerne? Har dere glemt alle dere som sto på holdeplassen foran Stortinget, hvordan dere nesten sloss om tur for tyskerne på Stortinget? Har dere glemt alle dere som kjørte for det tyske Sipo på Terrassen, Furuset og de andre tjenestesteder for Sipo? Har dere glemt at dere kjørte tyske politimenn for å arrestere gode nordmenn? Har dere glemt alle de arrestasjoner, aksjoner og transporter dere had de for det norske Stapo i Kronprinsensgt. 10? Har dere glemt alle gode nordmenn dere kjørte til Berg Interneringsleir, eller til Bredtvedt Fængsel til sistnevnte også kvinner?

Har dere ikke glemt dette så gå i dere selv. Er dere bedre fordi dere ikke har vært medlem av NS? Ville det vært så vanskelig å få noe kluss med bilen så dere slapp å kjøre for Sipo og Stapo? Dere kjørte jo med generatorer.

Jeg tror ikke at dere har så mye godt å se tilbake på så dere kan opptre som moralens voktere overfor publikum, som dere nå etter krigen har fått slik omsorg for. Har dere det, så pass deres arbeid og betjen publikum og følg ikke ordre fra et aksjonsutvalg som ikke engang tør å stå fram i lyset. Er det noen tvil om hvem av dere som har kjørt for Stapo, kan dere bare gå til Landsvikpolitiet og få se alle de hundre av kvitteringer for kjøring med drosjebil som befinner seg i regnskapene fra okkupasjonstiden.

En tidligere politibetjent.

dommer, og forsøking for dem som kjenner ham. Bl. a. var han en av de to som stemte mot frifinnelsen av handelsråd Johannessen. I den anledning var det mange som mintes affæren «Bjørn West» og transaksjonen med Aurafallene.

Politimester, nåværende høyesterettsdommer, Skaus dødsdom over frontkjemperne ble førstesidestoff i dagspressen. Dagbladet slo uttalelsen opp på første side (Forts. side 8)

der måtte de holde til i den «bollig», og på den tid fikk ingen av dem en dråpe melk. Både de og deres barn måtte leve på den hungerskost som vi andre fanger fikk. Etter to måneders forløp fikk de reise hjem, da deres innesperring skyldtes en feltakelse. Imidlertid fikk disse videns barn føle litt av vestens sivilisasjon og den lovpriste norske rettspleie.

Harsems nye bok: Folke- dommen over rettssvikerne

Nye og grufulle enkeltheter om fangemishandling lagt fram for det norske folk

Boken har skapt stor forvirring innen de kretser som forsvarer «rettsoppgjørets» alle uhyrligheter

Generalkonsul P. Harsems nye bok «Folkedommen over rettssvikerne» kom ut i forrige uke.

Boken var ikke før kommet i handelen før statsadvokat Dorensfeldt gikk til aksjon. Lensmannen i Nesbyen, Hallingdal — hvor Harsem en tid har oppholdt seg, fikk ordre om å arrestere ham. Harsem ble straks transportert til Oslo.

Det er all grunn til å anta at boken har skapt stor forvirring innen de kretser som har fått som oppgave å forsvare «rettsoppgjørets» alle uhyrligheter.

Vi går imidlertid ut fra at Harsem har alle beviser i orden, og at «rettsstatens» nidkjære tjenere må finne seg i å løslate ham.

Vi tillater oss her å gjengi en del av innholdet i det avsnitt av boken som omhandler mishandling av fanger:

«Banksjef Sandberg — tidligere banksjef for Norges største bank, «Chr.a. Bank og Kredittkasse», ble arrestert i maidagene 1945. I Høyesterett ble han frikjent for anklagen om å ha ytet «flenden bistand».

Sommeren 1945 ble Sandberg sammen med noen medfanger kjørt fra fengslet i Møllergata 19, Oslo, til Rikshospitalet og ble stilt overfor 5 likkister. Bakenfor sto soldater med geværer ferdig til å skyte. Fangene skulle skremmes. Deretter ble fangene flyttet og stilt mot en mur. Soldatene sto igjen truende bak og lot fangene vite at nå skulle de skytes.

Deretter ble fangene kommandert ned i en likkjeller og fikk ordre om å bære 5 lik ut på gårdsplassen. De

dette var gjort ble Sandberg og en medfange truet til å løfte et lik ned fra en hylle i likkjelleren. Sandberg sa, at dette orket han ikke, men da han igjen ble truet med maskingeværet i ryggen — gjorde han et forsøk. Liket var tungt og Sandberg måtte slippe taket. Liket falt på gulvet og Sandberg ble oversprøytet med blod. Det er å bemerke at ingen av fangene hadde gummihansker eller noe annet beskyttelsesmiddel mot det livsfarlige likvann, som lett kunne forgiftet fangene, med døden til følge.

Må ikke Rikshospitalets ledelse stå ansvarlig herfor?

I sitt kommentar til avsnittet: «Mishandling av fanger», skriver Harsem:

«Ingen av dem som har vært offer for overgrepene akter nemlig å glemme. Mærkesellenes tunge stunder, utsultingen gjennom lange måneder, sykdommen blant hjelpeløse fangekamerater, og de opprivende selvmord og selvmordsforsøk, har klebet seg fast i enhver erindring. Ennå kan nok kanskje de ansvarlige regne med å kunne holde seg skjult bak dem som for øyeblikket sitter med den utslagsgivende samfunnsrett. Men likefullt vil samfunnsrett. Men likefullt vil ansvaret bestå. Og en dag blir det aktuelt.

«8. Mai»

Postgiro:
Kontonr. 818 27

Høyesterett vil gå til forsiktigere anvendelse av straffebestemmelse vedkommende «økonomisk landssvik»

Nye opplysninger har ført fram til et annet syn på samarbeidet med okkupasjonsmakten

Uten å ha kjennskap til de faktiske forhold i okkupasjonstiden har domstolene turet fram med sine dommer

Høyesterett opphever lagmannsrettens dom over en forretningsmann som ble dømt til 1 år og 8 måneders fengsel, tap av retten til å drive industriell bedrift og 430,000 kroner i bot og inndragning

Høyesteretts opphevelse av Gulating lagmannsretts dom over direktør Daniel Martens Huun ved Laksevåg Verk, Bergen vakte for en tid siden stor oppsikt i dagspressen. På sin vanlige måte raste Dagbladet og Arbeiderbladet og de sparte ikke på ordene. Vi for vår del ser dommen som en lysning i den svarte natt som har hvilt over vårt rettsvesen i de siste 5 år. Men det er noe sent høyesterett kommer til avgjørelser som likner på en rettferdig rettsavgjørelse. I fem år har domstolene avsagt uhyrlige dommer som ganske sikkert kommer av at myndighetene begynte «rettsoppjøret» uten å ha klarlagt grunnlaget for det.

Det som er kommet fram om og mot «rettsoppjøret» er møysommelig skaffet tilveie og offentliggjort av opposisjonen. Og enda er vi ikke ferdig med å fremskaffe materiell. Myndighetene sitter fremdeles og hemmeligholder viktige ting som må og skal frem. Vi nevner i denne forbindelse Administrasjonsrådets forhandlingsprotokoller. Hvorfor blir ikke disse offentliggjort?

Vi gjengir herved høyesteretts avgjørelse i Huun-saken i sinhelhet:

Den 19. august 1949 avsa Høyesterett kjennelse i sak L.nr. 113, S.nr. 53/1947:

Påtalemyndigheten (Aktor: h.r.advokat Rolf Ryssdal) mot Daniel Martens Huun (For-svarer: h.r.advokat N. F. Simonsen).

STEMMEGIVNING:

Dommer Fougner: Gulating lagmannsrett avsa den 21. mai 1946 dom med denne domsslutning:

«Daniel Martens Huun dømmes etter provisorisk anordning av 15. desember 1944 § 2 nr. 3 jfr. strl. § 62 og etter samme bestemmelse punkt 4 jfr. strl. § 62 alt jfr. strl. § 86 til fengsel i 1 — ett — år og 8 — åtte — måneder med fradrag av 342 — tre hundre to og firti — dager for utholdt varetektsarrest, samt til en bot stor kr. 100,000 — et hundre tusen — kroner. Videre fradømmes han for et tidsrom av 10 — ti — år de i landssvikanordningens § 11 nr. 1 — 2 nevnte rettigheter og for et tidsrom av 3 — tre — år de i samme bestemmelse punkt 5, 7 og 8 nevnte rettigheter samt for samme tidsrom retten til å drive selvstendig industrivirksomhet jfr. samme bestemmel-

ter eller instanser betegner bistand til fienden, dette selv om leveransene, som her var tilfelle, enten helt eller for den alt overveiende dels vedkommende gjaldt ikke-krigsviktige ting (her hovedsakelig ovner av forskjellige typer). Hva interessen samler seg om er derfor dette om bistanden også er rettstridig og derfor straffbar, herunder nærmere betegnet om det kan tilrenges tiltalte som utilbørlig — lasteverdig — at han påtok seg og effektuerte leveranser av ovner i den utstrekning som skjedd.

DET ER FORSAVIDT ETTER MIN MENING

gitt at ikke enhver levering fra en bedrifts side av ovner er utilbørlig, dette heller ikke om leveransene etter hvert samlet kommer til å nå et meget betydelig omfang. Det var allerede meget snart etter tyskernes overfall på landet de norske myndigheters og det norske næringslivs erklærte politikk innenfor vide grenser å «holde hjulene igang». Og en fortsatt produksjon av ikke direkte krigsviktige ting i vesentlig samme målestokk som tidligere kunne derfor heller ikke fordømmes som forkastelig, selv om varene nødvendigvis ville

under også viste sterk interesse for å få slike forretninger istand («viste utpreget kontraheringsvilje») For min del ser jeg ikke at dette forhold kan veie syndelig i tiltaltes disfavør. Prinsipielt må det, i hvert fall først og fremst, bli selve karakteren av hans handlinger gjennom de år det her er tale om, som interesserer, kan først disse ikke bedømmes som utilbørlige, blir det av mer underordnet betydning om tiltalte etter omstendighetene har sett med uvilje eller med en viss tilfredsstillelse på de forretninger som kom istand.

ETTER MIN MENING

blir i virkeligheten det vesentlige spørsmål omtaltale kan sies å ha utfoldet en slik virksomhet — vist en slik aktivitet — for å oppnå eller fullføre tyske leveranser, kanskje med tilsidesettelse av norske avtakeres interesse at dette gjør leveransene utilbørlige. Lagmannsretten finner det bevist «at tiltalte ikke har søkt å unngå eller begrense bestillingene fra tyskerne, men at han tvertimot hele tiden har stillet seg imøtekommende og har gjort hva han har kunnet for å få avsatt mest mulig til den tyske vernemakt». Jeg hefter meg imidlertid

Danmark og oppgjøret

Rettighetstapene under granskning

Den danske justisminister, Busch-Jenssen, opplyser at der for tiden sitter 340 landssvikere i fengsel, derav 88 med straffer på livstid, 35 med 20 års fengsel, 15 med 18 års fengsel, 73 med 16 år og 55 med fra 13 til 16 års fengsel. 60 avsoner straffer på 12 års fengsel og det er disse som nå står for tur til benådning. Ovenfor kravet om gjenervervelse av de borgerlige rettigheter henviser justisministeren til det juristutvalg som for tiden gjennomgår lovgivningen med henblikk på dette punkt. Selv er han av den mening, at fanger etter utståelsen av sin straff ikke skal rammes ytterligere. — Men dette er som sagt i Danmark, hvor det sitter en betydelig jurist som justisminister.

Tilbake til samfunnet?

De som driver på med «rettsoppjøret» har alltid forkynt med alvor og salvelse, at når en «landssviker» var ferdig med sin straff, skulle han atter «tas opp i samfunnet». Han skulle ha samme rett til arbeid som andre. — Han skulle ikke være utsatt for videre forfølgelse. Dessverre har det vist seg at dette bare er tomt snakk. I utallige tilfelle har NS-folk fått oppleve at når de er ferdige med sitt oppgjør, etablerer private og offentlige instanser seg som over-domstoler og dekreterer sine tilleggsstraffer. Arbeidsgivere og arbeidere fradømmer dem retten til å arbeide for sitt daglige brød i de yrker som de er opplært i. Offentlige myndigheter stenger dem ute fra de stillinger som de er utdannet for og tidligere har virket i. — Selve departementene går foran med et godt eksempel. I somme grener av offentlig tjeneste er der en skrikende mangel på folk. Fagsjefene vil gjerne få opplærte, dyde folk inn i arbeidet selv

Kongeriget Norges Høyesterett

II.

Av h.r. advokat Gustav Heber

Da Jeppe hadde sovet rusen ut i baronens seng og våknet på møddingen, fikk han etterhånden et mere nøkternt og realistisk syn på sin situasjon. Det samme gjorde den daværende norske Høyesterett, så snart dens medlemmer oppdaget og virkelig skjønnte, at de var i okkupasjonsmaktens vold. Ved siden av denne var det statsmakt, og sammen med illusjonen om denne forsvant etternemlig ikke plass for noen 3. hånden også baronens seng. Tidligere hadde medlemmene av Høyesterett hatt full frihet til å dømme, slik som de ønsket, uansett om dette måtte behage de øvrige statsmakter eller ikke. Men dette var noe, som okkupasjonsmakten ikke ville finne seg i, spesielt når det gjaldt politiske spørsmål hvis avgjørelse kunne kollidere med okkupasjonsmaktens interesser på det okkuperte territorium. Da medlemmene av Høyesterett fikk full rede på og klarhet over, at de ikke lengere hadde den samme dommerfrihet, som de før hadde hatt, nedla den samlet og kollektivt sine embeter. At de ikke burde sitte til doms el-

ler delta i pådømmelse av saker, hvor de ikke hadde sin dommerfrihet i full behold er noe som antakelig alle norske jurister vil være enige i og bifalle. Men det kan være delte meninger, om det var nødvendig og påkravet å ta skrittet så langt, som det ble gjort. De kunne jo innskrenke seg til å nekte å ta under behandling saker, hvori de ikke kunne vente å ha full dommerfri, men forøvrigt fortsatt sitt arbeide med saker ved hvis pådømmelse de fremdeles kunne vente å ha full dommerfrihet. En slik begrenset demonstrasjon ville jo neppe falle inn under de «stora gesten» men den hadde muligens avholdt andre fra å overta pådømmelse av saker, hvori de ikke ville ha full dommerfrihet. Bedømmelsen av slik virksomhet ville da kommet i et skarpere og klarere lys. De domemre som etterfulgte dem ville da ikke kunnet påberope seg, at de hadde utført et delvis fullt berettiget arbeide. Ved behandlingen av de saker, hvori disse på grunn av sakenes beskaffenhet hadde sin dommerfrihet i behold har disse forøvrigt utført et dyktig og tildels framrakende arbeide og avsagt overmåte vel begrunnede domme som ganske sikkert for ettertiden vil stå som fullt gyldige præsjudikater. Jeg tror neppe noen advokat i framtiden vil prosedere på, at disse domme skal settes ut av betraktning som præsjudikater av den grunn, at de er avsagt av dommere, som er blitt straffedømt for sin dommervirksomhet. Såvidt meg bekjent fulgte ingen av dommerne i de lavere instanser Høyesterettsdommernes eksempel o gnedla sin dommervirksomhet, ja ingen av dem nektet heller å ta under behandling saker, hvori de ikke under deres pådømmelse hadde sin dommerfrihet i full behold. Dette er momenter, som det burde vært tatt tilbørlig hensyn til ved bedømmelsen av de straffedømte dommers forhold og da spesielt under straffeutmålingen og nå etter på under straffefullbyrdelsen ved benådning og amnesti.

Oslo i januar 1950.

Gustav Heber.

dager for utholdt varetekstrest, samt til en bot stor kr. 100,000 og hundre tusen kroner. Videre fradømmes han for et tidsrom av 10 — ti — år de i landssvikanordningens § 11 nr. 1 — 2 nevnte rettigheter og for et tidsrom av 3 — tre — år de i samme bestemmelse punkt 5, 7 og 8 nevnte rettigheter samt for samme tidsrom retten til å drive selvstendig industrivirksomhet jfr. samme bestemmelse punkt 6.

I medhold av strl. § 36 jfr. landssvikanordningens § 20 tilpliktes han å tåle inndraging av 330,000 — tre hundre og tredve tusen kroner.

I saksomkostninger betaler han kr. 500 — fem hundre kroner».

DET ER I DOMMEN ET PAR DISSENSER

Med hensyn til tiltalens post II nr. 2, som gjelder en angivelig tvang utøvet av tiltalte i forhold til støperiarbeiderne ved Laksevåg Verk for å tvinge dem til å gjenoppta arbeidet, og hvor rettens flertall ikke fant det godtgjort at en i Bergen stasjonert tysker, Puschmann, hadde grepet inn etter anmodning fra tiltalte, har et mindretall på 3 domsmenn funnet slikt bevis ført. Og mens videre rettens flertall fastsatte fengselsstraffens varighet til 1 år og 8 måneder, stemte to domsmenn for fengsel i 3 år.

Tiltalte erklærte anke mot dommen for såvidt angår lovanvendelsen, idet han fant det uriktig at de handlinger som lagmannsretten har funnet bevist, rammes av straffelovens § 86, og videre for såvidt angår straffeutmålingen og beregningen av inndragingsbeløpet. Også påtalemyndigheten erklærte opprinneleg anke, men denne anke er senere med tiltaltes samtykke tatt tilbake.

Om saksforholdet og tiltaltes personalia vises til lagmannsrettens domsgrunner. For høyesterett er det fremlagt en rekke nye dokumenter, som jeg imidlertid etter mitt syn på saken ikke behøver å gå inn på.

Hva angår tiltaltes anke over lovanvendelsen ser jeg saken slik:

DET ER KLART AT INDUSTRIELL PRODUKSJON

for levering til Wehrmacht eller til andre av fiendens myndighe-

ter oppnå eller fullføre tyske leveranser, kanskje med tilsidesettelse av norske avtakers interesse at dette gjør leveransene utilbørlige. Lagmannsretten finner det bevist «at tiltalte ikke har å påregne å unngå eller begrense bestillingene fra tyskerne, men at han tvertimot hele tiden har stillet seg imøtekommende og har gjort hva han har kunnet for å få avsett mest mulig til den tyske vernemakt». Jeg hefter meg imidlertid ved at retten i all fall vesentlig synes å underbygge denne uttalelse gjennom henvisning til ting som er passert så tidlig som sommeren og høsten 1940, det vil si: til en tid da det stort sett innenfor næringslivet rådet en sterk ukklarhet hva angår den holdning vis a vis forretningsforbindelse med okkupasjonsmakten som var ønskelig eller fantes forsvarlig. Og til tross for lagmannsrettens uttrykksmåte, — hvorefter tiltalte «hele tiden» har stillet seg imøtekommende osv., melder da det spørsmål seg om det som er sagt ubetinget og helt ut gjelder også for de etterfølgende år.

NA HAR I VAR SAK TILTALTE HOLDT

sin eller sin bedrift, Laksevåg Verks produksjon innenfor det samme område, hvor produksjonen har ligget også forut for okkupasjonen. Ovner og komfyrer hørte til verkets hovedartikler også før krigen. Og verkets omsetning til tyskerne kom ikke gjennom okkupasjonstiden, selv om den var betydelig, til å representere mer enn noe under en halvdel av den samlede produksjon (ca. 45 pst. på tyske leveranser mot ca. 55 pst. på norske). — Etter opplysningene er tiltaltes eller hans verks virksomhet heller ikke under okkupasjonen utvidet, i all fall ikke i nevneverdig grad, hverken kvantitativt eller kvalitativt. Arbeidernes antall gikk ikke opp, snarere noe ned. Og om et par nye artikler ble tatt opp — drikkekar for hester og suppeskåler — har dette visstnok vært i mindre målestokk, og i hvert fall synes det å være av mindre betydning. Jeg fremhever at det, forholdet under okkupasjonen tatt i betraktning — som også lagmannsretten er inne på — åpenbart ikke ville ha vært gjørlig for tiltalte å unngå enhver levering til tyskerne, hvis han overhodet skulle få sine råstoffer og fortsette sin produksjon, noe som dog også var i de norske avtakers interesse.

NA SEES LAGMANNSRETTEI VED VURDERING

av spørsmålet om leveransenes rettsstridighet å legge vekt på at tiltalte ikke bare frivillig tok på seg de leveranser til fienden som saken gjelder, men at han her-

oppnå eller fullføre tyske leveranser, kanskje med tilsidesettelse av norske avtakers interesse at dette gjør leveransene utilbørlige. Lagmannsretten finner det bevist «at tiltalte ikke har å påregne å unngå eller begrense bestillingene fra tyskerne, men at han tvertimot hele tiden har stillet seg imøtekommende og har gjort hva han har kunnet for å få avsett mest mulig til den tyske vernemakt». Jeg hefter meg imidlertid ved at retten i all fall vesentlig synes å underbygge denne uttalelse gjennom henvisning til ting som er passert så tidlig som sommeren og høsten 1940, det vil si: til en tid da det stort sett innenfor næringslivet rådet en sterk ukklarhet hva angår den holdning vis a vis forretningsforbindelse med okkupasjonsmakten som var ønskelig eller fantes forsvarlig. Og til tross for lagmannsrettens uttrykksmåte, — hvorefter tiltalte «hele tiden» har stillet seg imøtekommende osv., melder da det spørsmål seg om det som er sagt ubetinget og helt ut gjelder også for de etterfølgende år.

JEG NEVNER I DENNE SAMMENHENG

at tiltaltes forbindelse med de selskaper eller agenter som lagmannsretten omtaler, nemlig A.s Varmehygiene, ingeniør Reinholdt og A.s Industri-Produkter, veier ganske sterkt i tiltaltes disfavør. Spesielt gjelder dette starten av det nye selskap A.s Industri-Produkter, som tiltaltes sønn høsten 1940 under tiltaltes medvirkning fikk i stand et selskap som ifølge lagmannsretten «utelukkende, eller praktisk talt utelukkende, beskjeftiget seg med salg til den tyske vernemakt, hvilket tiltalte har vært fullt på det rene med». Det synes unektelig som om tiltalte gjennom eller ved hjelp av disse tre selskaper eller forretninger, og da ganske særlig gjennom det nystartede selskap som han som styreformann og gjennom sønnen var intimt knyttet til, har drevet en ganske energisk akkvisisjonsvirksomhet for å sikre seg leveranser til tyskerne — et forhold som trygt tør betegnes som lite smakelig. Også tiltaltes forhold til emaljemeister Einar Spord (vinteren 1941—42) og til sekretær Ølstad (sommeren 1944), slik som begge forhold er beskrevet av lagmannsretten, peker mot en iver for å holde verkets (Forts. side 6)

dekreterer sine tilleggsstraffer. Arbeidsgivere og arbeidere fradømmer dem retten til å arbeide for sitt daglige brød i de yrker som de er opplært i. Offentlige myndigheter stenger dem ute fra de stillinger som de er utdannet for og tidligere har virket i. — Selve departementene går foran med et godt eksempel. I somme grener av offentlig tjeneste er der en skrikende mangel på folk. Fagsjefene vil gjerne få opplærte, øvde folk inn i arbeidet selv om de har vært i NS. Men departementsfolkene sier nei. De vil heller at postene skal stå ledige og arbeidet bli forsømt, enn at NS-folk skal få arbeid. De mener øyensynlig f. eks. at det for en gris med god nasjonal holdning må føles altfor pinlig å bli behandlet av en veterinær som har vært medlem av Nasjonal Samling, og at den heller bør krepe. Departementetsfunksjonæren opptrer altså som særdomstol med sin tilleggsstraff.

Likedan har det vært med lærerstillingene i folkeskolen, til tross for den forferdelige lærermangel. Heller en ung jente med realskoleeksamen som lærer i folkeskolen enn en eldre erfaren og dyktig mann som har vært i NS eller var «sambandslærer!» Her er det no ellers i det siste begynt å rakne. En mengde skolestyrer gir en god dag i kravet om nasjonalattest som det het i en lysing. De vil, merkelig nok, heller ha utdannede og kvalifiserte lærere enn realskoleelever og unge studenter. Det hender nå at en kan få både tre og fire lærerposter enda nasjonalattesten mangler, og ingen spør etter om en «angrer». Den stakkaren i Frosta som der stod om i avisene, at han hadde utstedt en erklæring om sin anger for å få stilling,

menter, som det burde vært tatt tilbørlig hensyn til ved bedømmelsen av de straffedømte dommers forhold og da spesielt under straffeutmålingen og nå etter på under straffefullbyrdelsen ved benådning og amnesti.

Oslo i januar 1950.

Gustav Heber.

«8 mai»

går uavkortet inn for sannheten, og krever rettferdighet i alle spørsmål.

Havig Gjelseth:

«Sannheten Frigjør»

Boken sendes innb. for kr. 7.50. Omgående levering, portofritt hvis beløpet vedlegges bestillingen til:

«8. Mai», Box 41, Kristiansund N.

Akk ja. Man kan så godt forstå at de er trette og lenges etter ro. Men tror de virkelig at de får ro og er ferdige med «rettsoppgjret» den dag rettskomedien er endt, og den siste «landssviker» er dømt. Hvis de det innbiller seg, så er jeg bange for at de tar feil, meget feil. Spectator.

Generalkonsul P. Harsem ble arrestert FOR Å HA UTGITT SIN NYE BOK:

FOLKEDOMMEN
OVER
RETTSSVIKERNE

Det er en avslørende bok. Og det beste svar politiet kan få er at alle kjøper Harsems bok. Send Deres bestilling vedlagt kr. 3 så vil boken bli sendt Dem portofritt omgående. Harsem: «Utrolig men sant» pris kr. 10, portofritt tilsendt. Bestillingene sendes «8. Mai», Boks 41, Kristiansund N.

«8. MAI»

Kristiansund N.
Box 41

Utgiver og redaktør
Nils Vikdal

Forretningsfører
Per Kvendbø

Kontor: Fløyveien 25 — Telefon 1330
Abonnementspris kr. 12.— pr. år

Forberedelser til neste gang

Når den dagen kommer, at historikeren — den ubestikkelige og upartiske granser — skal begynne å analysere forspillet og årsakene til 9. april, vil han forlange alle kortene på bordet, og det blir en svart dag for de radikale partier. Tenk bare på herr Monsen, som endog ble «forsvarsminister» i Nygårdsvolds regjering i 1935 og hvis fornemste oppgave var å avvepne landet både materielt og mentalt — altså den mann, som landets kjerne endog i 1945, da regnskapet skulle gjøres opp, valgte til stortingets førstepresident! Så lite hadde de lært og så lite forstod de av tragediens omfang, at de på denne måte spiste den kålen, som de selv hadde spyttet i.

Ennå verre var det at det straks meldte seg elementer, som på ny ville svekke forsvarsånden og at det måtte et skraldende tordekvær til, før de under press av Vestens seirherre måtte gå til handling. Det er og kan være delte meninger om den pakt, som ble resultatet av den panikkartede oppvåknen, men de har i hvert fall våknet, selv om prisen er blitt høy. Ennå er det imidlertid bare en begynnelse, og selvom det tekniske materiell til forsvarret nå etter alt å dømme skal begynne å strømme inn på løpende bånd, er det langt igjen, før den mentale innstilling blir tilfredsstillende. Og her tenker vi ikke minst på sivilbefolkningen og dens stilling under et nytt verdensoppgjør. Vi har gjentagne ganger spurt om Haagerkonvensjonene fortsatt gjelder og om vi, som fulgte dem og våre høyeste myndigheters pålegg om å bevare ro og orden, også neste gang skal vandre i politisk fengsel. Men vi har ikke fått noe svar. Selvfølgelig, hadde vi nær sagt.

Nå synes forsvarskommissjonen å ha beskjefteget seg noe med spørsmålet, og den har planer om et Statens informasjonskontor, som skal tre i funksjon etter myndighetenes bestemmelse i krig eller under krigsfare. På forhånd skal det legges tilrette et organisert samarbeide mellom presse og kringkasting på den ene side og landets politiske ledelse, det militære forsvar og sivilforsvaret på den annen side. Når det er tale om okkupasjon, sier forsvarskommissjonen, må det nå skapes klarhet over, hvilke tiltak som er nødvendige for å hindre, at presse og kringkasting skal kunne brukes av fienden for hans formål, samtidig som man må klarlegge det behov som foreligger for å gi befolkningen meldinger. Dette blir sikkert en svær oppgave med mange motstridende faktorer.

Spørsmålet om et presseorgan skal fortsette eller settes ut av funksjon kan ikke overlates til det selv å avgjøre. De nødvendige tiltak på dette område må planlegges og organiseres som en militær oppgave i samarbeide med de sivile myndigheter. Altså ikke planløst som sist, da representanter for den norske presse henvendte seg til Londonregjeringen om direktiver, men ikke ble verdig svar engang! Det var vel heller ikke å vente, så vett-skremte som regjeringens medlemmer var. Men resultatet var at mange pressemenn måtte vandre i politisk fengsel, da de samme herrer vendte hjem fra landflyktigheten på den nye okkupasjonsmakts vinger.

Hvorom allting er, så langt er vi imidlertid kommet i dag, at problemene er tatt opp, men oppriktig talt synes vi at det haster med å komme videre. Vi har ingen tillit til A-regjeringen i den henseende, fordi sporene skremmer. Og all den unniallenhet som vises overfor femtekolonnevirksomheten her i landet sammen med den bitre erfaring fra okkupasjonstidens pressevirksomhet og fra m. p. p.-tiden etterpå gjør, at vi fortsatt vil mase på. Det er vel og bra med kommisjoner, men bedre med handling. La oss derfor uten mer snakke få hindrende direktiver så vi kan vite hva

Europeisk Magna Carta

Mannen kan gå til appeldomstolen mot staten

Europarådets samtlige tolv representasjoner ble før møtets avslutning i september i fjor forelagt et utkast til et europeisk frihetsbrev, som skal garantere 11 grunnleggende menneskerettigheter. Ut kastet representerer en fellesnevner for de forakjellige medlemsstaters regler og omfatter:

1. Personlig sikkerhet.
2. Sikkerhet mot vilkårlig arrestasjon, tilbakeholdelse eller landsforvisning.
3. Garanti mot slaveri eller trelldom og all slags tvangsarbeid.
4. Talefrihet og alminnelig yttringsfrihet.
5. Trosfrihet og frihet til å dyrke enhver religion.
6. Forenings- og møtefrihet.
7. Naturlige rettigheter i forbindelse med ekteskap, familie- og foreldreforhold.
8. Hjemmets ukrenkelighet.
9. Likhet for loven.
10. Beskyttelse mot forsakjellig behandling på grunn av religion, rase, nasjonalitet, politikk eller annen overbevisning.
11. Beskyttelse mot vilkårlig beslaglegging av eiendom.

Overholdelse av dette foreslåtte frihetsbrev blir obligatorisk for samtlige signatormakter.

Den 8. september var Europarådet nådd så langt, at det skulle votere over

pakten og over opprettelsen av en domstol, som alminnelige borgere kan appellere til mot sine stater. Før voringen reiste den ene representant etter den annen seg og erklærte at de ville avholde seg fra å stemme og en tid var det likefrem tvil om planen som var forelagt av lovkomiteen ville få det nødvendige to tredjedels flertal. Resultatet ble at 65 stemte for, 1 mot og 17 avholdt seg fra å stemme. Denne avstemning var siste akt av åpningssesjonen i den europeiske rådgivende forsamling.

Nå er altså de deligerte reist hjem med paktens dokumenter i lommen, men det er nok langt fram til et endelig resultat. Vi stiller oss like skeptisk her som overfor den lenge hemmeligholdt pakt, som De forente nasjoners generalforsamling i Paris vedtok 10. desember 1948 etter forslag av en kommisjon med selveste Eleanor Roosevelt som formann. Det er papir og atter papir. For tenk om det blir alvor! Da vil alle ennå ikke innsøvnede NS-folk melde seg for appeldomstolen med rettskrav overfor staten, og det vil vel de styrende unngå i det lengste.

Litt om «rettssvikernes» lille rettsoppgjør

Av direktør Arne Bergsvik

BORTSETT FRA AT INGEN av de som er truffet av «rettsoppjøret» noensinne kommer til orde, at skrifter som utgis på «privat forlag» planmessig saboteres, bortsett fra årelange anstrengelser for generelt å kaste folk blå i øynene, fra bispens «Folkedom» og kirkens lakeitjenneste til uretten, så merker man i den senere tid i stadig økende omfang våre bødleres krampaktige forsøk på å forklare den godtroende masse at alt er i orden, på pressekonferanser som gjennom NTB offentliggjøres i alle landets aviser fastslås det at alle angrep på rettsoppjøret og landssvikpolitiet er ondartet sladder, frk. Parm forteller i aviser og kvinneblader om sitt inderlige gode forhold til hennes mindreverdige landssvikfanger, L'Abbe-Lund og andre størrelser breier seg i avvisspaltene om sin egen og likesinnes ufeilbarlighet, og regjeringens organet forsøker å skru rettsoppjørets omfang tilbake ved å offentliggjøre tall, som i og for seg er, forferdende, men som dog er en brøkdel av de virkelige redsler.

sisjon nr. 1 (1950). Med familie-medlemmer turde oppjøret direkte ha skapt navnløs ulykke for henimot 10 prosent av Norges befolkning.

Saker avgjort:

Lagmannsrett	2497
Herreds(by)rett	19105
Forelegg på frihetsstraffer	3089
Forel. på annen straff	25146
Henlagt etter bevisets stil.	36271
Påtale unnlatt	5613

Tilsammen 91721

Saker uavgjort:

Lagmannsrett	50
Herreds(by)rett	845
Forel. på frihetsstraff	145
Forelegg på annen straff	220
Påtaleunnlattelse	20

Tils. 1280

Tilsammen 93001

Frifunnet ved lagmannsrett 99
Frif. ved herreds(by)rett 1192

ALLE SOM GIDDER Å TENKE og spesielt alle som på en eller annen måte er kommet i nærmeren forbindelse med retts-

REFLEKSJONER

AV EN ARTIKKEL I DAGSPRESSEN SOMMEREN 1940 av den folkerettskyndige h.r.advokat Harald Holthe Trondheim, skal vi gjengi et avsnitt:

«Krigsfanger kan settes i frihet på æresord. Det blir en individuell kontrakt med den enkelte (Haagerreglementet art. 10). Det gjelder alle krigsfanger uten hensyn til grad. Men et æresord gående ut på ikke mere å kjempe så lenge krigen varer, må også holdes. Strenge straffer er satt i mange land, hvis ordet brytes. Ikke minst er straffen stor hos oss i henhold til militær straffelov, paragraf 90.»

Dette forhindret ikke, at mange som var bundet av æresordet, rømte i okkupasjonstiden og kom store hjem igjen da alt var over. Ja, det forhindret ikke, at regjeringen i London beordret mange til å flykte og dermed bryte sitt æresord. Etter den dag er et æresord intet verd her i landet. Men verst er det med offiserene. Først skulle de lede motstanden mot tyskerne uten brukbare våpen og med minimale øvelser på forhånd og dermed risikere både sitt og sine soldaters liv under ulike forhold, dernest skulle de bryte sitt æresord og miste æren blant skikkelige folk. Kan man da undres over at det står dårlig til med moralen her i landet?

VERDEN GÅR FREMOVER. Nå har Grøntmelfabriken på Tungen gård ved Trondheim sendt ut et nytt produkt, vitaminholdig grønt til menneskemat. Det skal være minst 60 kjente næringsstoffer i plantegrønt, og det skal bli riktig mat for Mons. Samtidig forteller den danske professor H. V. Brøndsted, at det er mulig å utvikle egg hos pattedyr uten den sedvanlige befruktning. Han er også overbevist om, at det går an å finne en metode til å utvikle menneskeegg uten befruktning, men det blir bare kvinnelige skapninger, som kan frambringes på den måten, da kjønnsbestemmelsen ikke ligger hos eggellen men hos sed-sellen. For å frembringe guttebarn kreves naturlig befruktning. — Men-

pantemannen tar de siste møbler.

Og dette gjelder likefull enten man er «dømt» etter nærvær i en komedie, dømt av en sorenskriverfullmektig og 2 kommunister eller tyskarbeidere som intet forstår av det hele, eller om man er blitt så knekket at man godtar et «forelegg» fordi man ikke vet hvilken vilkårlighet man kan bli gjenstand for hvis rettskomedien skal oppføres også i deres sak.

DETTE ER SANNHETEN OM

neskemat av gras, menneskebarn uten befruktning — ja la oss fortsette: — Demokrati uten folkestyre o.s.v. o.s.v. Nei., sannelig tror vi at vi vil holde oss til den gamle maten og måten.

DET BRITISKE UTENRIKSDEPARTEMENT HAR begjært å få et eksemplar av det tyske tidsskrift «Das neue Weltbild», som anklager britiske soldater for å ha massakrert belgiske tropper i 1940, drept fransk bybefolkning og torturert tyske krigsfanger i Egypt. I London tror en at disse anklager kommer nå som en begynnelde kampanje for å mildne dommen over feltmarsjall von Manstein, som englendirne dømte til 18 års fengsel. Foreløbig vil man i London ikke uttale seg om anklagene.

Imens telegraferes det fra Wien, at to amerikanske soldater har kidnappet en tysker — tidligere russisk krigsfange — og overlevert ham til russerne for kontant betaling av 7000 schilling. Det er de amerikanske myndigheter i Wien, som opplyser dette, så selv våre hjemlige tvilere får noe å tenke på. De to amerikanske soldater hentet tyskeren i hans hjem i Wien. Motivet skal være pengemangel, og da forstår man litt av hvert. — I denne forbindelse skal vi gjengi, hva J. Raymond Phillips skriver i «Spectator» 25. februar 1949: «Spectator» for 4. februar antyder Janus, at det var et gasskammer i virksomhet i Belsen konsentrasjonsleir (i nazitiden). I virkeligheten fantes det ingen gasskammer, og den største delen av de mange tusen dødsfall skyldtes underernæring og tyfus.» Hva er sannheten?

EN FORHENVÆRENDE SPANSK KOMMUNIST ENRIQUE CASTRO DELGADO, som før krigen var knyttet til Komintern i Moskva har i det franske blad «Le Monde» skrevet en artikkel om Ilja Ehrenburg, og den stiller den store kommunistiske litterat i et lite flatterende lys. Delgado fremsetter den oppsiktsvekkende påstand, at Ehrenburg, som under den første verdenskrig var zaristisk krigskorrespondent, vant berømmelse etter oktoberrevolusjonen i 1917 ved å skrive en kampsang til de hvite, kontrarevolusjonære styrker. Då så vlden begynte å blåse fra en annen kant, d.v.s. da det viste seg at kommunistene ville vinne, ilte han med å slutte seg til seierherrene. Under den annen verdenskrig forfattet Ehrenburg «Paris' fall» som fikk Stalins ærespris, tross for at de franske kommunister i Moskva, Marty, Ramette og Alard, kritiserte boken sønder og sammen. Senere ble han Russlands Vansittard, tyskateren fremfor noen. Han skrev tre artikler

verdiget svar engang! Det var vel heller ikke å vente, så vett-skremte som regjeringens medlemmer var. Men resultatet var at mange pressemenn måtte vandre i politisk fengsel, da de samme herrer vendte hjem fra landflyktigheten på den nye okkupasjonsmacts vinger.

Hvorom allting er, så langt er vi imidlertid kommet i dag, at problemene er tatt opp, men oppriktig talt synes vi at det haster med å komme videre. Vi har ingen tillit til A-regjeringen i den henseende, fordi sporene skremmer. Og all den unnfallenhet som vises overfor femtekolonnevirksomheten her i landet sammen med den bitre erfaring fra okkupasjonstidens pressevirksomhet og fra m. p. p-tiden etterpå gjør, at vi fortsatt vil mase på. Det er vel og bra med kommisjoner, men bedre med handling. La oss derfor uten mer snakk få bindende direktiver, så vi kan vite, hva vi har å holde oss til, når de andre utvilsomt forsvinner ut av bildet.

Forbundet for Sosial Oppreisning

Vårt kontor i Oslo er åpnet i Kjersshows gate 5 (nær Sagene kirke, ved buss- og trikkeholdeplass).
Telefon 37 76 96.

Post, penger m. v. sendes heretter til kontorets adresse:

FORBUNDET,
Kjerschows gate 5,
Oslo.

eller til formannens adresse:

KAPTEIN HROAR HOVDEN,
Kapp, Toten.

Formannen treffes på Oslo-kontoret hver fredag.

Tillitsmennene bes innsende oppgjør — andre bes sende sine bidrag — til en av de ovenfor nevnte adresser, helst, så snart som mulig.
Formannen.

svikpolitiet er ondartet sladder, frk. Parm forteller i aviser og kvinneblader om sitt inderlige gode forhold til hennes mindreverdige landssvikfanger, L'Abbe-Lund og andre størrelser breier seg i avisspaltene om sin egen og likesinnes ufeilbarlighet, og regjeringsorganet forsøker å skru rettsoppgjørets omfang tilbake ved å offentliggjøre tall, som i og for seg er forferdende, men som dog er en brøkdel av de virkelige redsler.

Og det er dette organ, «Arbeiderbladet», vi i dag skal kikke litt på:

FØR JUL FORTALTE BLADET at 22 771 personer er dømt for landssvik, over 36 000 saker er henlagt, 1 291 er frifunnet og ca. 30 saker gjenstår. Bortsett fra at siste tall er direkte usant, er de øvrige beregnet på å inngi massen den falske tro at «bare» 22 771 NS-folk er berørt av oppgjøret. Og dette tall turde være lite nok til å tilfredsstille alle de 156 000 tyskarbeideres krav på et strengt men rettferdig oppgjør.

Hvordan ser så redselen ut i virkeligheten?

«Landssvikoppgjøret» omfatter i virkeligheten ca. 93 000 mennesker. Dette og tallene nedenfor er gjengitt etter Stortingspropo-

se, og som ikke kan antas å bli den samme, hvis forutsetningene borttas eller svekkes. Eller tror man, at det Norge som skjenket Europa en Ibsen, en Lie, en Grieg ville ha kunnet gjøre det uten disse tusener av sjømenn, som for på allverdens have, og disse fiskere og hvalfangere, som troset storm og kulde for å hente havets rikdommer? Tror man, at Europas økonomi og kultur ville ha vært i den grad førende, hvis den ikke nettopp hadde brutt seg i disse mange fasetter, og vil den fortsatt kunne vedbli å være det, hvis den ikke lenger gjør det?

Frifunnet ved lagmannsrett	99
Frif. ved herreds(by)rett	1192

ALLE SOM GIDDER Å TENKE og spesielt alle som på en eller annen måte er kommet i nærmere forbindelse med rettsoppgjøret vet at den alt overveiende del av disse mennesker og deres pårørende nå i snart 5 år har vært fullstendig rettsløse, gjenstand for enhver tenkelig form for lidelser: de har mistet sin frihet, sin helbred, de er kastet ut fra hus og hjem, de er berøvet sine midler, berøvet sin stilning, de har mistet sine borgerlige rettigheter, hvem som helst kan nekte dem adgang til nytt arbeide og denne «hvemsomhelst» er oftest tilstede på arbeidsplassen, de er gjenstand for pressens og enhver annen offentlig sjikane, ingen hører på deres forklaringer og påstander, de kommer ikke til orde, deres barn er hånet, studerende blir nektet videre studium, barns og enkers siste bank bok og livspolise blir fratatt dem

pantemannen tar de siste møbler. Og dette gjelder likefullt enten man er dømt etter nærvær i en komedie, dømt av en sorenskriverfullmektig og 2 kommunister eller tyskarbeidere som intet forstår av det hele, eller om man er blitt så knekket at man godtar et «forelegg» fordi man ikke vet hvilken vilkårlighet man kan bli gjenstand for hvis rettskomedien skal oppføres også i deres sak.

DETTE ER SANNHETEN OM det grunnlovsstridige «rettsoppgjør» i bøndelstaten Norge, en evig skam ikke alene for de som var nødt til å sette igang denne hekseprosess for å redde sitt eget flekkede skinn, men en skam for hele landets befolkning, som i 5 år har latt dette skje, som ikke har villet ta bindet fra øynene og se sannheten om redslene.

Dersom der i fremtiden kommer til å bestå rettsstater, da vil dommen over Norge bli hårdere enn noen i dag kan utmale seg den.

Og justisministeren sitter på sin taburett og proklamerer at intet angrep på hans «rettsoppgjør» vil bli tålt.

Averter

berrevolusjonen i 1917 ved å skrive en kampsang til de hvite, kontrarevolusjonære styrker. Då så vinden begynte å blåse fra en annen kant, d.v.s. da det viste seg at kommunistene ville vinne, ilte han med å slutte seg til seierherrene. Under den annen verdens krig forfattet Ehrenburg «Paris' fall» som fikk Stalins ærespris, tross for at de franske kommunister i Moskva, Marty, Ramette og Alard, kritisererte boken sønder og sammen. Senere ble han Russlands Vansittard, tyskæteren fremfor noen. Han skrev tre artikler om dagen til «Pravda» og «Izvestia» og promenerte hver ettermiddag med sine hunde utenfor Hotell Metropole i Moskva. Om kvelden holdt han hoff for eliten av de russiske forfattere og journalister. Så skjedde det, at Alexandrov skrev sin berømte artikkel i «Pravda» som satte en stopper for tyskerhatet. Den dagen holdt Ehrenburg seg inne med sine hunde og om kvelden kom der ingen venner og bekjente. I noen dager ante den store forfatter intet om, hvorvidt han var kjøpt eller solgt, men omsider siog befrielsens time. Begge de store blade hadde fremdeles bruk for hans talent og han begynte atter å skrive, men forfektet nå stikk motsatte synspunkter. Men det betyr ikke noe for ham, skriver Delgado. Det som betyr noe er at han fortsatt kan vise seg utenfor Metropole med sine hunde.

UTENRIKSKRONIK

Europas framtid

Av magister Harald Nielsen, København

I 1944 utga den danske magister Harald Nielsen på eget forlag en bok som han ga titelen «Europas fremtid». Forfatteren har en stor produksjon av politisk litteratur bak seg og vi skal senere beakjefte oss mer med den, da den er preget av et forbausende klarsyn og er ukjent herhjemme. I dag skal vi gjengi et avsnitt av boken:

HVIS MAN TENKTE SEG TEKNIKKENS nivellerende krefter gå av med seiren således, at man måtte regne med en mere forskjellig verden, ville det ikke være grunn til overhodet å regne med grenser. Det ville da snarere være grunn til å vende tilbake til den verdensøkonomi og verdenshandel, som i det 19. århundre omspeente hele jorden,

som ved sin økonomisk livgivende innflytelse skapte og fordelte rikdommer til alle sider og ga anledning til den drøm om verdensfred som nå er knust.

DET BRUDD MED VERDENSØKONOMIENS liberalistiske forutsetninger, som er skjedd i dette århundre, er imidlertid nettopp bevist for, at de tekniske og de dermed forbundne krefter — så mektige de enn er — dog ikke er enerådende. Ved siden av dem og i stadig spenningsforhold til dem står de nasjonale, de rassemessige og de personlige krefter, og forbundet med disse er atter — det må man ikke glemme — de økonomiske interesser, forskjellige fra de økonomiske tendenser.

HVOR DET ER TALE OM EU-

ROPA, kan man i hvert fall ikke lukke øynene for den snevre sammenheng mellom de enkelte landes økonomi og kultur. Der kan det ene og det annet sted være skapt kunstige erverv, men når Norge hadde en handelsflåte forholdsvis større enn noe annet lands, når Sverige hadde en industri eiendommelig betinget av råstoffer og høy teknisk intelligens, når Danmark hadde en rekkordomsetning hvilende på landbruk, handel og kvalitetsindustri, når Sveits midt inne i Europa hadde skapt sin egen særegne og velkonsoliderte økonomiske tilværelse, når Belgia på et begrenset flaterom hadde skaffet utkommet til en millionbefolkning, så er der alt sammen ikke tilfeldigheter, som likeså godt kan erstattes av andre økonomiske ordninger, men det er en høyestytelse, som er betinget av de pågjeldende landes beskaffenhet og de pågjeldende befolkningers evner, i forbindelse med hinannen innbyrdes. Det er prestasjoner, i hvilke der som drivende ferment inngår nasjonal dyktighet, nasjonal selvoppløse, nasjonal interes-

se, og som ikke kan antas å bli den samme, hvis forutsetningene borttas eller svekkes. Eller tror man, at det Norge som skjenket Europa en Ibsen, en Lie, en Grieg ville ha kunnet gjøre det uten disse tusener av sjømenn, som for på allverdens have, og disse fiskere og hvalfangere, som troset storm og kulde for å hente havets rikdommer? Tror man, at Europas økonomi og kultur ville ha vært i den grad førende, hvis den ikke nettopp hadde brutt seg i disse mange fasetter, og vil den fortsatt kunne vedbli å være det, hvis den ikke lenger gjør det?

MASKJE IKKE, MEN FEN OMSTENDIGHET, at et samlet Europa i visse henseender kan bety et tilbakeskritt, er ikke i og for seg et bevis for at det ikke er historisk berettiget eller for, at det ikke kommer. I en verden, hvor man på den ene side må regne med et russisk stormrum og på den annen side med et engelsk-amerikansk, er det meget som taler for at Europa hverken kan bestå uten et militært eller et økonomisk samarbeide, men

selv om dette innrømmes, er man ikke kommet problemets løsning meget nærmere, ti Europa er nå engang hverken Russland eller Amerika. Europa er det det er! Det er ikke noen kvadrater på et landkart, men historisk betingede nasjonale enheter, som man må regne med ikke godvillig gir slipp på sine eiendommeligheter, som henger sammen med deres vesen. Det er heller ikke for nasjoner fristende å gå til grunde eller la seg utslette, og det er jo i Europa ikke bare tale om små nasjoner, som man kanskje kunne regne med ikke ville være istand til å motstå innflytelsen fra de store, men også om nasjoner som den italienske, franske og spanske, som man ikke kan tenke seg utslettet ved noe middel, hverken krigersk eller fredelig, og som derfor i et nytt Europa, hvorledes enn dette måtte bli organisert, alene ved sin tilstedeværelse vil le representere selvstendighetens og nasjonalismens prinsipper og altså gjøre det nødvendig å ta hensyn til disse.

DE MILITÆRTEKNISKE og strategiske forhold er således ik-

ke de eneste, man må regne med hvis man vil ordne Europas skjebne. De nasjonale forhold er ikke i mindre grad givne forutsetninger, som ikke er til å komme utenom. Skal der tenkes noen nyordning, må den altså bli til ved et kompromis mellom disse like uomgjengelige hensyn. A tilveiebringe et slikt kompromis er den store og uhyre vanskelige oppgave, som er stillet europeisk statskunst, men betenker man, hvilke hindringer av hat og mistro, krigen uunngåelig har skapt allerede nå (dette er skrevet i 1944) begriper man nesten ikke hvorledes den skal kunne løses. Skal ofrene ikke bli så store, at hele vår kultur forblør, er det i hvert fall nødvendig å finne en forståelsens vei, en vei banet av forståelse for, hvilke nødvendigheter som foreligger og hvilke hensyn der er å ta.

Enhver som prøver på mest mulig fordomsfritt å overveie, hva der skjer og hvilke strukturforandringer som ligger bak det, som skjer, bidrar formentlig sin lille skjerv til at sådan vei banes.

FORSPILLET TIL TRAGEDIEN I 1945

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie 2014

Av kontorsjef Peder Woxholt

Så kom bondepartiet til regjeringmakten. Men nå var stillingen i Stortinget og frosvarsviljen i folket så undergravet av arbeiderpartiets årelange nedbryttingsvirke, og av borgerlige medløpere, at denne regjering i sitt forslag juni 1931 bare fant å kunne foreslå noen endringer i framlegget fra regjeringen Mowinckel for å øke effektiviteten. Disse endringer ville medføre en samlet merutgift på omlag 3 millioner, slik at det årlige budsjett kom på 35 millioner kroner. Mellom de forbedringer bondeparti-regjeringen tok opp var 90 dages våpenøvelse, men Stortinget slo av til 84. Dette viser stillingen.

Resultatet av det hele ble at Stortinget den 10. februar 1933

vedtok den nye forsvarsordningen. Etter denne skulle normalbudsjettene utgjøre: for hæren ca. 18 900 000, for marinen ca. 13 600 000 (derav kr. 3 500 000 til nybygging), for kystartilleriet kr. 1 400 000. Tilsammen således noe slikt som 33 900 000.

Ordningen skulle tre i kraft fra 1. juli 1934.

Høyre hadde i militærkomiteen og ellers kritisert ordningen sterkt, men stemte til slutt i Stortinget sammen med bondepartiet og venstre for den, fordi noe bedre ikke var å oppnå under den daværende stilling. Arbeiderpartiet stemte for hel avrustning.

Den knekken vårt forsvar fikk ved ordningen av 1933 torde gå fram av noen eksempler, som gjelder hæren:

Den gamle hærordning	Hærordn. 1927	Hærordn. 1933
Øvelsestiden for storparten av hærens stridende	144	108
Tallet på infanteribataljoner ..	55	49
Tallet på fastlønnet betal	3750	2540*) 1570*)

* Herav ca. 1100 vernepliktig løn-net betal.

Det er å merke og sterkt understreke at det var uttrykkelig forutsatt at ordningen 1933 var en minimumsordning, som måtte bli å utbygge «hvis situasjonen endrer seg slik at krigsfaren blir mer truende». Nyordningen forutsatte derfor en «forutseende utenriksledelse», som i tide tok initiativet til å få forsvaret styrket om verdenssituasjonen krevde det.

Det som er nevnt under dette og foregående romertall om de forhandlinger som førte til forsvarsordningen av 1933, er bare et sterkt sammentrengt referat. Meget kunne der være å føye til, dersom bildet skulle bli fullstendig. Men det vesentligste er, tror jeg, tatt med.

Det er sagt om ordningen av 1933 at så svekket enn vårt forsvar var blitt ved den, ville det likevel ha vært styrker nok til å hindre invasjonen, selv om forsvarsordningen ikke var blitt utbygget da krigsfaren truet, dersom minimumsordningen bare var blitt skikkelig gjennomført.

Men det ble den på langt nær ikke. Utro rikstjeneste, som ble satt til å greie med gjennomføringen, drev likefram sabotasje med forsvaret og det på randen av stupet!

I sitt program for stortingsvalget 1930 satte arbeiderpartiet

delta i ekspedisjoner til støtte for norsk næringsliv i Ishavet, i fiskerioppsynet på kysten, sjøoppmålingen og andre liknende gjøremål som det ved lov blir bestemt.

B. Der opprettes en landvakt med den oppgave å holde oppsyn ved Norges landegrense under krig mellom andre makter — Landvakten skal ikke innlate seg på krigshandlinger over for direkte angrep på landet av andre makters organiserte militære styrker eller overfor tilsiktede nøytralitetskrenkelser av disse. I slike tilfelle skal landvakten forholde seg på samme måte som kystvakten under punkt A.

C. Regjeringen anmodes om å framlegge forslag til lov om kystvakten og landvaktens organisasjon — — —

III.

De av militærvesenets faste eiendommer og beholdninger m. v., som er nødvendige for den vaktordning som opprettes, går over til denne. Det øvrige går over til andre statsformål eller realiseres sammen med militærvesenets øvrige aktiver av liknende art. — — —

Dette framlegg om å legge landet vårt åpent for fiendtlig

Justisminister Gundersen er ikke rette mann til å orientere stortingsmennene om „rettsoppgjøret“

Hvor lenge akter Stortinget å la tingene gå som de gjør?

Fredag 10. februar hadde Dagbladet en leder med titelen «Ikke hemmelighetskremmeri».

Bladet gikk sterkt inn for det forslag som stortingsmann Sverre Løberg kom med i trontaledebatten, at Justisdepartementet skulle komme med en stortingsmelding om «landssvikoppgjøret» som skulle danne grunnlaget for en bred debatt.

Bladet skriver:

Det er så mange uopplærte og flytende spørsmål i denne forbindelse, at det ville være meggt nyttig og oppklarende å få en slik debatt, hvor justisministeren måtte gi stortingsmennene full og hel opplysning.

Det skumles så altfor meget, både åpenlyst og i krokene, det er gitt så ufullstendige opplysninger at sladderer trives storartet. En bred og åpen debatt i Stortinget ville sikkert rense luften, noe som i høy grad trengs.

Bladet fortsetter:

Men det viktigste er nå at Stortinget og folket får full

beskjed, både om Søndalensaken, om Holthesaken, om det hemmelige politi og alt som er skjedd i forbindelse med det. Vi er enig med Dagbladet. — Stortingsmennene bør få «full og hel opplysning» om hva som har funnet sted her i landet siden Stortinget gikk inn for «alle tiders rettsbrudd». Men en slik orientering er nok ikke justisminister Gundersen istand til å gi.

En mann som gjennom sine tjenere søker å kneble sannheten ved hjelp av arrestasjoner og ransaker, er ikke istand til å orientere noen om de virkelige forhold.

Det som inntil nå er kommet fram om uhyrlighetene i «rettsoppgjøret» er dessverre gått hus forbi blant stortingsmennene. Men hvor lenge akter disse herer å la tingene gå som de gjør?

For den som ikke vil se ellers tro det som har funnet sted — er det lett å slå omkring seg med «slarv og skumlerier». Men sannheten lar seg heldigvis ikke feie bort så lett.

Brev til „8. Mai“

HAR DU MOT, HAR DU NOK

Erling Bjørnson har mot. Hans ord er mektlig og bringer trøst til håpløse og fortvilte. Hans ord gir den svake og nedtrykte kraft til å bil med i arbeidet for Sosial Oppreisning og dermed for sin egen oppreisning. E. B. minner meg om profeten Jeremia. Han sa sannheten om makthaverenes overgrep mot uskyldige mennesker, mot enker og faderløse. — Han ble fengslet og mishandlet. E. B. viser oss at de vireklige landsvikere var de som i farens stund bare tenkte på å bringe seg selv i sikkerhet og overløt land og folk til fienden. Det skal nesten overmenneskelig mot til slik tale.

MOT LØGNEN OG URETTEN som blipper, prester, lærere, «sættet» presse og den forblindetes folkehov som ryggstø, må den som skal rense Nygaardsvolds Augrasstall være et menneske med nesten overmenneskelig sjelsstyrke, som kan vekke og samle folk til å gå nye veger, som ubetinget vil føle all motgang og helt ofre seg for ideen. E. B. er et slikt menneske. Fra hans ord strømmer livskraft til den nedbrutte, som det klare kildevann til den dødstrette ørkenvandrer.

JEG VAR PESSIMIST lenge etter jeg hadde «sovnet». Jeg kunne ikke øyne noen utøkt til oppreisning for 80.000 «landssvikere», slik som retten ble utøvd stikk imot grunnlov og almen rettskjensle. Men så i vinter fikk jeg låne hele årgangen av «8. Mai» og E. B.'s artikler især gav meg et nytt syn og nytt håp for de tusener som er fortvilte nær. Det er felles hjelp, organisasjon og arbeid som må til. Vi må slutte mannjamnt opp om

«8. Mai», låne den til andre og få dem til å tinge bladet, ta aksjer i bladet så sant vi kan, melde oss inn i Sosial Oppreisning, og her er 10 kroner det minste vi må ofre pr. år.

Blid derfor med i arbeidet i organisasjonen alle vi som er NS og få andre med. Husk at enighet gir styrke. La ikke E. B. bli bare en løst i ørkenen! La hans ånd få depe oss til arbeid for et rettferdig samfunn!

L. Julseth.

LEGALISERT «BISTAND TIL FIENDEN?»

Aftenpostens morgennr. for 4. september 1942 inneholder følgende tankevekkende meddelelse fra det ikke «nazifiserte» Prisdirektoratet:

«Prisdirektoratet har ved kunnngjøring igår forhøyet de dagspriser og kilometer tillegg som ble fastsatt 7. mars 1942 for utleie av busser til de tyske myndigheter. De nye prisbestemmelser er trykt i Prisdende nr. 25 for 1942.»

DOBBELT BUNN

Ifølge referat i dagspressen, uttalte biskop Berggrav nylig følgende:

«Og nå kjære Karl Marthinussen, står du foran inngangen til en gjerning som vi alle venter oss så meget av. Du er så pass erfaren at du vet det vil komme øyeblikk da du vil synke ned av beskjæmmelse over deg selv og når evneløshet og skam forener seg for å berøve deg din frimodighet.»

Hva mente Oslo-blipen med det? Var det sin egen opptreden i 1940 eller den i 1945 han tenkte på? Hvilken fortolkning vil han denne gang trekke frem av dobbeltbunnen?

Kanskje jeg spør for meget?

Den enfoldige.

HVORFOR IKKE SVARE

Jeg hører til dem som har sett det som min moralske plikt, etter fattig evne, å støtte opp om det arbeide som gjøres av ledelsen i Forbundet for Sosial Oppreisning. I den anledning sendte jeg et brev til alle de her i bygden som er rammet av «rettsoppgjøret». Mange har svart og lovet økonomisk støtte, men det finnes også dem som helt har unnlatt å svare. — Når det gjelder utgifter må nok mange være meget forsiktige, takket være det samme «oppgjør», skal de ikke helt mangle det daglige brød til seg og sine. men 25 øre til et brev bør alle kunne klare. Og dere skulle bare vite hvilken pris en liten tillitsmann setter på et aldri så lite brev, det virker oppmuntrende selv om det må bli et avslag. Ja, selv om vedk. ikke er enig i forbundets arbeide, en ting jeg

Fra Forbundet for Sosial Oppreisning

Den 16. februar fikk Forbundet endelig tak over hodet — i Kjerschows gate 5, Oslo (ved Sagene kirke, nær buss- og trikkeholdeplass). Lokalet var like før innflyttingen pusset opp og satt i god stand.

Samme dag som kontoret ble tatt i bruk, rykket også Forbun-

L'Abbe-Lund og sannheten

Som kjent uttalte politiinspektør L'Abbe-Lund i et intervju i Verdens Gang den 14. januar at «passive medlemmer som meldte seg ut av NS før februar 1942 har sluppet helt og passivt medlemskap et-

dets nyansatte sekretær, kasserer og kontordame inn. Det midlertidige, gratisarbeidende sekretariat — som i de hektiske måneder siden Forbundets start har bestått av fru Øyvor Hansson og direktør Arne Bergsvik — kunne avslutte sitt kontorstrev.

Inntil februar hadde Forbundet ingen lønningskonto. Alt arbeid var til denne dag utført som gratisarbeid. Men selv ikke en «omskolert landssviker» kan i det lange løp leve av intet. Den som bruker all sin tid og arbeidskraft i Forbundets tjeneste, må skaffes levelige vilkår. Forbundets nyansatte, solid utdannede folk — utvalgt blant et halvt hundre kvalifiserte søkere — har vist sin interesse for saken ved foreløpig å nøye seg med en

form av en av Forbundets trykte, nummererte «pengesedler», som gir bidragsyteren betryggende garanti for rat beløpet havner i de rette hender. Bidragsyterens navn skal da ikke noteres, medmindre det uttrykkelig forlanges. Forholdene er nå en gang slik i dette land i dag, at mange Forbunds-tilhengere ikke uten en viss økonomisk — og kanskje også annen — risiko kan «vise ansikt» ved å støtte Forbundet. Ved hjelp av våre «pengesedler» åpnes veien for disse til å være med og støtte sin egen sak.

Jeg vil be alle tillitsmenn og andre om å være virksomme i den tiden som er igjen før den travle våronntid begynner. Forbundet må ikke utsettes for økonomisk desperasjon ved å forlate

Sov dommeren under rettsforhandlingen?

En maler skrev det — og Riksadvokaten har besluttet å reise sak mot ham

Nå begynner det å gå hårfint for seg

Ved et tilfelle kom jeg her om dagen over en notis i en ukegammel avis hvorav det fremgikk at det skal reises straffesak mot en malermester, fordi han i et innlegg i pressen hadde skrevet at dommeren i en landsviksak hadde sovet mens rettsforhandlingene fant sted.

Det var selve riksadvokaten som hadde besluttet at det skulle reises sak. Maleren hadde satt en klatt på rettsordenen, som den ikke kunne ha sittende på seg.

Jeg trekker ikke dette frem for å gi uttrykk for noen forundring over riksadvokatens beslutning i og for seg. Det er nemlig ikke anstendig å skrive offentlig at en dommer sover, hvis han har vært våken hele tiden. Maleren får værsgod bevis at det han har skrevet er riktig. Hvis ikke får han få sin smikk uten å kny.

Men jeg sitter og lurer litt over den relative styrke i riksadvokatens beslutning om dette saksanlegg.

Jeg ser bort fra, at maleren det her er tale om, har vært dømt for landsvik, så hvis et nytt slag rammer ham vil det i tilfelle ikke gå i uriktig retning. Men jeg ser beslutningen som ledd i den lange rekke av tilfelle, hvor det virkelig er satt klatter på rettsordenen og hvor det intet blir foretatt fra påtalemyndighetens side. Tilfelle som er langt kjedeligere for rettsordenens omdømme enn om en enkelt dommer i en enkelt liten landsviksak måtte ha tatt seg en høneblund mens forhandlingene pågikk. I grunnen er det beundringsverdig at ikke noen hver av dommerne har duppet av litt mens rettskvernen mol.

Nei, påtalemyndigheten griper ikke inn overfor Marta Steinsvik for offentliggjørelsen av den ufysiske kassuistikk om behandlingen av landsvikfanger. Det reises ikke tiltale mot P. Harsem for hans bok: «Utrolig men sant». Det tar foruroligende lang tid med etterforskningen i Lange-lands-saken, så en mest kan komme på den tanken, at det er en taktisk fornaing så saken kan bli begravet i stulhet. Men dette vet en ikke sikkert ennå.

I de to første tilfelle må en, på grunn av det konkrete kompromitterende materialet, ha ønsket til å reise

Norge er ikke en politistat

Diverse politiembetsmenn er plutselig blitt så overmåte skikkelige og ømkinnet når det gjelder rettsoppgjøret.

De deklamerer for all verden at ingen ulovlighet er foregått, at hele oppgjøret er gjennomført så human og i overensstemmelse med lov og rett, at det er virkelig «ondsinn» av noen å kritisere. Og nå skal det bli slutt på kritikken forteller frihetens og demokratiets organ «Arbeiderbladet». Bladet gjengir med stor stas statsadvokat Dorenfeldts ord. En kunne fristes til å tro at det er statsadvokat Dorenfeldt som er den politiske og kulturelle leder i dette land. Men så ille er det vel ikke? Så langt ned er vi vel ikke kommet?

Vi kjenner ikke til at det over hele verden så beryktede landsvikoppgjør i Norge plutselig skal være blitt hellig — noe i likhet med oldtidens hellige dyr.

Vi vil anbefale politiembetsmennene å holde politikken uten for heretter. Politi og rettsvesen kan overlate til andre å drive

politikk. Norge er ikke et fascistisk kongedømme. Og det verste styre av alt, politistyre, skal vi ha oss frabedt. Vårt politi har ingen rett til å herje rundt for å hente de som er politiske motstandere av det nåværende styre. Vi lever i et fritt land med full tale- og trykkefrihet.

Det virker nærmest rart å måtte framheve dette her i vårt frie land.

Men etter det vi daglig ser og hører, er vi nødt til å gi en advarsel. Alle som vil verne om friheten, må nå være på vakt. Diktatur og åndelig terror er i ferd med å snike seg inn over oss.

Faren er overhengende først og fremst fordi dagspressen inn tar stort sett en servil holdning overfor alt som bærer blanke snorer og stjerner. Den norske dagspresse er i dag ikke en fri presse dessverre. Den blir først fri igjen når okkupasjonstidens etterveer er overstått.

Det er derfor å håpe at Erstatningsdirektoratet får disse trøsteskillinger så snart som mulig. Dermed kan pressen bli be-

friet og atter bli det den en gang var.

Det er avskyelig å se hvordan enkelte presseorganer kryper for politiet når det begås overgrep under skinn av rett. Vi har i årevis sett hvordan det er blitt smurt sammen sladderfulle og løgnaktige anklager mot f. eks. en del lærere. Politiet har stått til tjeneste dessverre, og pressen har stort sett slått smørja stort opp. Løgn på løgn er blitt spyttet ut over oss på denne måte. Pressen har brukt politiet som sin grumsete kilde. Og det har pressen gjort til og med siste uke Skammelig.

Politiembetsmennene er ikke uvitende. Om ikke annet så har de nå i årevis lest «8. Mai». Der har de sett omtalt en del ond-sinnede angrep på NS-folk og andre. Der har de sett hvordan en stor folkegruppe har vært lagt for hat og ringeakt og blitt forfulgt.

Vi har rett til å forsvare oss og vil bruke denne rett.

Vår frammarsj kan sinkes, men ikke stoppes.

Rettferdigheten vil seire.

Opptjent lønn skal utbetales

BÆRUM KOMMUNE TAPTE SAKEN

Tidligere kjøpmann Jens E. Steen, Jar, har saksøkt Bærum kommune for følgende beløp:

1. Restlønn som kontrollør i forsyningsnemnda mai 1945 kr. 100,07.

2. Lønn for arbeide ved Bærum folkeboksamling i 1945 kr. 380,00 + statsbidrag kr. 40,00. Tilsammen kr. 596,27.

Av domsutskriftene fra Asker og Bærumsherredsrett gjengir vi følgende:

Det er på det rene at saksøkeren var medlem av NS fra 1940 til iriggjøringen, og han har i den anledning vedtatt forelegg på 5 mndrs. fengsel samt vanlig rettighetstap. Fengselsstraffen ble ansett avsonet ved utholdt varetektsarrest i 1945.

Saksøkeren gjør gjeldende at han ble ansatt på regulær måte som kontrollør i forsyningsnemnda i 1941 etter kunngjøring, og at det ikke har vært noe å si

svikl. paragraf 15 og de av saksøkeren nevnte rettsavgjørelser. Hvis spørsmålet hadde kommet opp i en straffesak, ville det ut fra rimelighets betraktninger og hensett til saksøkerens økonomiske stilling etter rettens mening imidlertid neppe blitt inndratt noe av den lønn saksøkeren har oppebåret i sine stillinger. Det er da også på det rene at saksøkeren ikke er forelagt noe inndragning i sin landsviksak, og det er vel neppe sannsynlig at påtalemyndighetene vil gå til inndraging av det saksøkeren måtte få utbetalt hvis han får medhold i nærværende sak. I det hele er dette et spørsmål som det ligger til påtalemyndighetene å avgjøre. Netten er av den oppfatning at når det saksøkt sett ikke er noe spesielt å si på saksøkerens forhold under arbeidet for saksøkte, når overtakelsen av stillingen ikke var en straffbar handling,

Angiveri i i England

Herr redaktør.

De har i nr. 46 en artikkel om betalt angiveri i England. For en som har bodd i privat hjem i London siden i fjor vinter kommer meldingen om premiering av angiveri ikke som noen overraskelse. Angiveri har nemlig stått på Forsyningsdepartementets (Ministry of Food) lønningsliste siden krigen sluttet. Disse angivere kalles «Snoopers» og har som oppgave å spionere på folk som er mistenkt for å drive ulovlig forretning, svartebørs eller omgåelse av gjeldende bestemmelser. «Snoopers» besøker også restauranter, og de spiser på Statens bekostning de dyreste måltider i West Ends fasjonable restauranter, for deretter å anmelde innehaverne for eventuelle overtredelser av gjeldende pris- og rasjoneringsforskrifter. For et par uker siden ble en restaurant ilagt 20 pund i bot for å ha servert aspargesbønner se-

Til

De tusener dømt og forfulgte!

«8. Mai»

godtar ikke landsvikstemplet som makt-haverne ved hjelp av historiens største rettssvindler har pådyttet oss.

«8. Mai»

går derfor inn for full revisjon av «rettsoppgjøret».

Er De enig i dette,

har De kun en ting å gjøre:

GA INN for utbredelsen av

«8. mai»

ABONNER SELV, og SKAFF EN NY ABONNENT

1950

må bli arbeidets, samlingens og kampens år til styrke og seir

Forbundet for Sosial Oppreisning

Rettskontoret

Oslo. Skippergaten 44III. Telefon 41 63 03

Hjem til fedrenejorden

Ørnulf Engens minne

Stud. med. Ørnulf Engens bære er bragt hjem fra Finnland og gravsatt på Stavne kirkegård ved Trondhjem.

Ørnulf Engen var sønn av Ivar Engen og hustru i Trondheim. Han var født 28. januar 1916, ble student 1935 og tok så fatt på det medisinske studium. Under Finnlands-krigen tjenestegjorde han som lege ved 2. politikompa-

utenriksdepartementet og de finske myndigheter å få hans bære hjem. Den ankom til Trondheim på hans fødselsdag i år og gravsettingen har nå funnet sted under stor deltakelse av hans venner og kamper fra Finnlands-krigen og av familiens slekt og store venneskare. Sogneprest til Ilens menighet, Strømme, forrettet og en av Ørnulfs kamerater, Per Halse, la ned krans på båren med varme ord: Vi er stolt

sulistikk om behandlingen av lands-svikfanger. Det reises ikke tiltale mot P. Harsens. «Det er en oppgjøring med men sant». Det tar foruroligende lang tid med etterforskningen i Langelands-saken, så en mest kan komme på den tanken, at det er en taktisk fornaing så saken kan bli begravet i stillhet. Men dette vet en ikke sikkert ennå.

I de to første tilfelle må en, på grunn av det konkrete kompromitterende materiale, ha årsak til å regne med at hensynet til rettsordene, ikke hensynet til Marta Steinsvik og P. Harsen, har vært avgjørende for at det ikke er blitt reist sak mot dem.

Imidlertid, Langelands bok er i denne sammenheng utvilsomt den, som i sterk grad har åpnet øynene på folk flest så de skjønner det er something rotten i vår lovpriste rettsorden og som det derfor er vanskeligst å overse. Og om det skulle times rettsordenen den triumf å få trukket noen spiker ut av Langelands byggverk, så vil etter alt å dømme både fundamentet og reisverket bli stående.

I den senere tid er det kommet et par nye bøker til, som overmåte saklig og vel overveiet utfyller det billede Langeland har tegnet. Jeg tenker på Gustav Smedals bok og hans vurdering av rettsordenens forvilelse. Boken, som — såvidt jeg skjønner — er det tungtveiende angrep rettsordenen har fått til dato, er da sågodt som også tidd ihjel. Og jeg tenker på Lorentz Vogts: «Værn om grunnloven», som nettopp er kommet ut. Matte den bli fulgt av flere.

Det forferdelige med disse to publikasjoner er den underbygde saklighet, overfor hvilken selve riksadvokaten vil være uten angrepsgrunnlag helt til den dag sensuren igjen blir innført i Norge.

Så det er sikkert, at rettsordenen sitter med styggere klatter enn den maleren har satt på den. Den er altså egentlig ikke overømfintlig når det gjelder det vesentlige. Hadde den det vært ville antakelig noen av dens tjenere i all stillhet ha tatt sitt pikapakk og være forduftet.

Ser man nærmere etter sammenhengen, synes Jon Skeies berømte ord fra 1945 å utløse det karakteristiske for rettsordenen i de forløpne fem fredsår: «Vi har aldri i vår historie hatt en sådan rettshet.»

Riksadvokatens beslutning om å reise sak mot maleren er således uegnet til å gjenreise tilliten til rettsordenen.

Det er aldri vel overveld å skyte spurv med kanoner.

Gam.
(Ågder Tiden.)

Det er på det rene at saksøkeren var medlem av NS fra 1940 til 1944, og han har i den anledning vedtatt forelegg på 5 mndrs. fengsel samt vanlig rettighetstap. Fengselsstraffen ble ansett avsonet ved utholdt varetektsarrest i 1945.

Saksøkeren gjør gjeldende at han ble ansatt på regulær måte som kontrollør i torsyningsnemnda i 1941 etter kunngjøring, og at det ikke har vært noe å si på hans arbeid. Han har da krav på lønn for sitt arbeid. Han har også krav på å få godtgjort reiseutgifter han har hatt som kontrollør. Også når det gjelder folkeboksamlingen ble han ansatt på den måte som er vanlig, nemlig etter anmodning fra styrets formann, og han må ha krav på lønn. Han har nedlagt påstand om at saksøkte dømmes til å betale ham kr. 596,27 med renter fra forliksklagens forkynnelse til betaling skjer, samt at han tilkjennes saksomkostninger.

Kretten skal bemerke: Det er på det rene at saksøkeren da hans stillinger i Bærum kommune opphørte ved at han ble arrestert i mai 1945, hadde utført arbeide for saksøkte som han ikke hadde fått betaling for, og normalt skulle han ha et rettslig krav på lønn for dette arbeide. Spørsmålet er om den maten han ikk sine stillinger på

Kretten regner her med at saksøkeren ikke ville ha fått disse stillinger hvis han ikke hadde vært NS-medlem. NS-ordføreren Jahr, var ivrig etter å nazifisere kommunen, og retten antar at han i den tid ikke ville ha godtatt ansettelse av et ikke-medlem i den kontrollørstilling saksøkeren fikk. Og saksøkerens NS-medlemskap har etter rettens mening også spilt avgjørende inn for ansetteisen i folkeboksamlingen. På den annen side finner retten at saksøkeren i og for seg ikke har vært kvalifisert til stillingen, og den finner heller ikke at saksøkeren i sitt arbeide har tatt politiske hensyn.

Ser man på ansettelsene ut fra et strafferettslig synspunkt, mener retten at overtakelsen av stillingene ikke var straffbare handlinger, idet de ikke kan sies å være rettsstridig bistand til fienden, men ut fra Høyesteretts forståelse av inndragingsbestemmelsene i landssviksaker vil den lønn saksøkeren har oppebåret i sin stilling teoretisk kunne inndras som en vinning foranlediget av en straffbar handling, nemlig medlemskap i NS, jfr. lands-

neppe sannsynlig at påtalemyndighetene vil gå til inndraging av det saksøkeren måtte få utbetalt hvis han får medhold i nærværende sak. I det hele er dette et spørsmål som det ligger til påtalemyndighetene å avgjøre. Retten er av den oppfatning at når det saklig sett ikke er noe spesielt å si på saksøkerens forhold under arbeidet for saksøkte, når overtakelsen av stillingen ikke var en straffbar handling, og han taktisk har gjort et bestemt arbeide, må saksøkte være forpliktet til å utbetale saksøkeren lønnen for dette arbeidet. Under de forhold som toran er beskrevet antar retten at i forholdet partene imellom kan ikke saksøkte ta saken i sin egen hånd og nekte å utbetale lønn og dermed taktisk få en arbeidsytelse gratis. Lønn må utbetales, og det blir påtalemyndighetenes sak å avgjøre om den vil prøve å inndra beløpet.

Etter det resultat retten er kommet til, må saksøkte også være forpliktet til å utbetale kravet på reisegodtgjørelse.

Hva statsbidraget på kr. 40,00 angår er det lite opplyst om hvorledes det er ordnet med slike bidrag. I mangel av andre opplysninger regner retten med at dette bidrag er utbetalt kommunen og den vil da være pliktig til å utbetale beløpet videre til saksøkeren.

Etter dette vil saksøkte være forpliktet til å utbetale saksøkeren kr. 596,27. Hertil kommer 4 prosent renter fra forliksklagens forkynnelse den 26/1 48 til betaling skjer.

Er «rettsoppgjøret» I SÆRDELES VORLIG FARE NÅ?

Fra tid til annen, når det ansees særlig påkrevet, når det såkalte rettsoppgjør er på randen av sammenbrud kan vi være sikre på at der gjennom presse eller radio kommer en bølge av hets, enten mot tyskerne eller N. S. Begge kategorier skal likesom slås sammen til ett eneste grusomt begrep. Hensikten helliger midlet! og hensikten er å stive opp det kompromitterte «rettsoppgjør». I det senere er det særlig kringkastingen som benyttes. Hets mot Tyskland skulle ellers ikke være så heldig lenger, nå da både øst og vest konkurrerer om Tysklands vennskap. Dette gjøres naturligvis i den sannhetens erkjennelse at Tyskland dog har en viss betyd-

ulovlig forretning, svartebørs eller omgåelse av gjeldende bestemmelser. «Snoopers» besøker også restauranter, og de spiser på Statens bekostning de dyreste måltider i West End's fasjonable restauranter, for deretter å anmelde innehaverne for eventuelle overtredelser av gjeldende pris- og rasjoneringsforskrifter. For et par uker siden ble en restaurant ilagt 20 pund i bot for å ha servert aspargesbønner separat, hvilket er ulovlig, istedenfor sammen med hovedretten som reglene tilsier. Dette som et eksempel på hva man kan utsettes for fra Regjeringens kontrollorgan.

Et annet eksempel fikk jeg erfaring en aften vi skulle ha selskap. Mrs. X kunne ikke inviteres, fordi hun var bestevenn av Mrs. Y, hvis mann var «Snooper», og kalvesteken var en smule større enn den regulære kjøtt-rasjon for inneværende uke tilsa. Naturligvis ville Mrs. X fortelle Mrs. Y om selskapet, kanskje i overvær av Mr. Y, «snooper» av profesjon. Derfor kunne vi ikke invitere Mrs. X.

«Snoopers» har sitt virkefelt nær sagt overalt. Bensinstasjoner, bondegårder, fabrikk og annen industri hjemses av disse legale angivere. Systemet er vel innarbeidet, og mange angivere er kjent, så man tar seg i akt.

Sir Stafford Cripps' «premiering» av angiveri for illegale valutatransaksjoner synes å tyde på at han ikke har tilstrekkelig kontakter av «snoopers» innen bank- og forretningsverdenen, hvor angiveri og annen lyssky virksomhet til alle tider har vært stempelt som skitten.

John Arne Hansen.
i «Farmand».

ning enten det er krig eller fred. Ja, at det er selve nøkkelen til enten orden og velstand, eller til kaos og undergang for Europa. Den norske lilleputt-stat torde gjøre klokt i å forstå dette, og innrette seg deretter. Den tid er kanskje ikke så fjern da vi har både en økonomisk og en politisk tysk representasjon i Norge. Vil hetsen kunne fortsettes da? Men som sagt, hensikten helliger midlet, og nøden i rettsoppgjøret er stor. Det gjelder å utnytte «nådetiden». Dessuten er det så vanskelig å prosedere og «berette» noe om NS-folks påståtte «forbrytelser», nå lenger at en heller får prøve å nå fram ad omveier, via tyske «dødsleirer». Den sist anordnete hets mot tyskerne herte jeg lørdag kveld den 28. januar. Den var ved slutten

Stud. med. Ørnulf Engens bære er bragt hjem fra Finnland og gravsatt på Stavne kirkegård ved Trondhjem.

Ørnulf Engen var sønn av Ivar Engen og hustru i Trondheim. Han var født 28. januar 1916, ble student 1935 og tok så fatt på det medisinske studium. Under Finnlands-krigen tjenestegjorde han som lege ved 2. politikompagni, først ved lasarett og senere under den harde vinterkrig ute i frontlinjen. Natten mellom 15. og 16. januar 1944 ble den støttrupp som han tjenestegjorde ved, angrepet av en overlegen russisk styrke, som trengte inn gjennom minesperringene. Det ble straks fullt opp å gjøre for Ørnulf som lege, idet de hardt sårede etterhvert ble bragt inn i sanitetsbunkeren. Midt under kampen kom en av hans kamerater løpende og sa, at nå måtte han komme, da russerne var over dem. Jeg blir her, svarte Ørnulf, for her er det mest bruk for meg. Kort etter trengte en russisk kommissar inn i bunkeren og med sin maskinpistol spredte han død og ødelegelse omkring seg. Her fant Ørnulf sin død midt i sitt arbeide med de sårede. Da bunkeren ble gjenerobret, fant kameratene ham gjenomboret av 8 kuler. Det var forsåvidt en lett og smertefri død, og han falt på sin post, plikt tro til det ytterste. — Det var stor sorg på finskefronten da budskapet om hans død nådde fram. Hans bære ble ført til Kusamo og gravsatt på hans fødselsdag 28. januar 1944. og der har han så hvilt, inntil det lykkedes hans foreldre gjennom

Olav Røgeberg. Tidspunktet var heldig valgt. Sendingen i radio kunne da nå både de som satt ensomme hjemme og lyttet i hellig enfold, og dessuten de store forsamlinger av ungdom og eldre, selskaper og klubber og møter av alle slag, — og gi den rette hets- og uhyggesstemning — mot NS!

Nå ja, Tyskland er langt borte, og de «interesserte» kan «berette» hva som helst. La oss imidlertid vente og se hvor meget sannhetskjerlige historikere har godtatt om — la oss si 10—15 år! All erfaring fra tidligere krigers hetspropaganda tilsier at vi ikke sluker den rå.

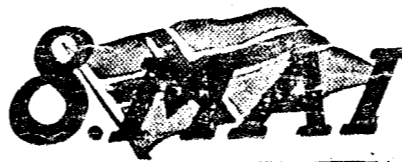
Og så tilslutt, herr kringkastingssjef Fostervold, la oss til avveksling få noen detaljerte skildringer av atombombens virkninger i Japan, fosforbombingen og krigen mot sivilbefolkningen i Tyskland. Eller passer det ikke?

O. H.

utenriksdepartementet og de finske myndigheter å få hans bære hjem. Den ankom til Trondheim på hans fødselsdag i år og gravsetningen har nå funnet sted under stor deltakelse av hans venner og kamper fra Finnlands-krigen og av familiens slekt og store venneskare. Sogneprest til Ilens menighet, Strømme, forrettet og en av Ørnulfs kamerater, Per Halse, la ned krans på båren med varme ord: Vi er stolt av deg og vi ærer ditt minne.

Og nå hviler Ørnulf Engen i fedrenes jord, den som han elsket så høyt og som han vidde sitt liv. Han var en usedvanlig velutrustet ung mann, som i sitt korte liv gikk fra seir til seir. Han var russeformann i Trondheim, idrettsmann blant de fremste, musikalsk som få og en framrakende sanger. Overalt spredte han sol og glede omkring seg og venneskaren var stor. Som medisinsk student var han under felttoget i Norge vakthavende og eneste lege på det feltsykehus på 100 senger, som i de hektiske dager ble opprettet på Mære landbruksskole, og der såvel som i bygdene omkring vant han alle ved sin hjelpsomhet og uforferdede opptreden. Under okkupasjonen ble han grepet av tanken på Norges framtid og frigjøring, og han som aldri gjorde noe halvt meldte seg som lege til fronttjeneste i Finland og ofret sitt liv for å redde andre. Han var en av våre beste, sa kameratene dengang de kjempet sammen med ham. Overalt hvor han kom, var han det selvfulgelige midtpunkt. Det var livsmot og sang, som beiseret alle. Men så kom døden. Han falt på sin post midt i sitt arbeide. Det var et tap for landet og da særlig for familien, hvis eneste sønn han var. Men hans minne lever blant oss som har troen på, at sannheten og rettferdigheten skal seire tilslutt.

Årgangen 1949
leveres portofritt
mot innsedelse av
kr. 10,00

Kulturkveldsangeren —

Forts. fra side 1.

historie. Disse nordmenn ble ført inn på æreløshetens og ulykkens vei. Derav den varige misnøye, som i virkeligheten skyldes mistillit til egen fortrefelighet og krigsinnsats. Derav den fremdeles pågående og hårdnakkede historieforskning — tungtvannsfilm, reising av minnestøtter og steiner. Minnegudstjenester med utdeling av navnefortegnelser over likt og ulikt. Men Guds ord sier: Herren lar sin sol gå opp over både rettferdige og urettferdige! — Men intet kan skjule den tiltakende lede hos «patriotene» — som nå holder på å utkrystallisere seg i angst — Og antagelig i svær svikt ved en eventuell mobilisering — Mest uvel begynner Fritznerne å føle seg.

HERRENE ER NEMLIG IKKE BLITT NOK BEDØVET AV BELØNNING og i den derav skapende ettertanke har et redselsfullt, uavviselig spørsmål dukket opp hos dem: Hva er rett? Hva er urett? under den tyske okkupasjon av Norge. Det redselsfulle ligger i at herskapene kjenner svaret. — Har kjent det hele tiden.

DEN TYSKE OKKUPASJON AV NORGE vil engang komme til å stå for nordmennene som en idyllisk og verdiskapende tilstand, hvori Tysklands motstandere ved provokatoriske metoder laget noen skår. Det derav voldte blodtap og fengslinger var ikke i Norges interesse. Og tysk Wehrmachts opptreden i Norge kommer til å være det uforlignelige eksempel på militær mannstukt. Er det allerede idag!

Aulabrannen, Feldmann mordene, mordet på Faste Svendsen, Moe og liknende mørkemannstiltak må ikke bli stående i historien her på berget som et representativt uttrykk for de minnesteinmodne nordmenns krigsinnsats!

AULABRANNEN FØRTE SOM KJENT TIL at tyskerne sendte hundrevis av studenter til fangenskap i Tyskland, og professor Adolf Hoel, en av Norges edleste sønner, i hvis sak sammenheng ble opp-

kapitulasjonsavtale og på hva brudd mot den kunne volde av ulykker, i sitt stille sinn, har vært gledelig overrasket over den ro og orden, som det lyktes de etterpå straffede embetsmenn å opprettholde i Norge, mens «regjeringa» bet i de lovskrivende penneskaft i Kingston Hous og pønset på hjemkomsten. Her hjemme fant de et veldekket bord — med gjeldfrie kommuner og svære okkupasjonsaktiva.

SOM EN ROSIN I PØLSEN og som et av de mange bevis på at Norges krig sluttet 10. juni 1940, bringer vi i dag et dokument fra en norsk, militær fagmann, utarbeidet på et tidspunkt da militær skjønning, grunnet nørt samliv med den usminkelede sannhet, ikke var så alminnelig blant norske offiserer, som det muligens er i dag.

Stabsjefen i 1. divisjon, daværende kaptein, nåværende oberst Erik Qvam, behandler i en betenkning til Det krigshistoriske Forskningsinstitutt i 1942 spørsmålet om de norske offiserers æresord, og skriver slik:

«Da Wehrmachts tilbud ble kjent om hjemreise for de internerne i Sverige, -skrev Divisjonen gjennom vår legasjon i Stockholm til regjeringen og framholdt Divisjonens syn på saken. Det ble nevnt eksempler fra Verdenskrigen, og de muligheter som forelå og under henvisning dertil foreslått at den norske styrke i Sverige ikke skulle sendes hjem.

GJENNOM VAR MILITÆR-ATTASJE i Stockholm fikk Divisjonen senere underretning om at regjeringen ikke hadde bruk for offiserer og soldater, og at alle ble stilt fritt om de ville bli i Sverige som privatpersoner, reise hjem eller annet sted. (Ut- hevet her).

Det var imidlertid enda tvil blant de aktive offiserer om de kunne ta imot Wehrmachts tilbud.

Da kom det også en henstilling fra kommanderende general Ruge til offiserene om å gi æresord, da han ikke ønsket offiserkorpset delt i offiserer som had-

Høyesterett vil gå til —

(Forts. fra side 2)

leveringsdyktighet oppe, som lagmannsretten synes å mene: veseentlig i de tyske avtakeres interesse, som ikke var av det gode. Jeg nevner i øvrig i denne sammenheng at mens lagmannsretten henfører tiltaltes forhold forsåvidt angår de her berørte tiltaleposter (tiltalepost II nr. 3 og 4) under landssvikanordningens § 2 nr. 4, ville det etter mitt syn i tilfelle snarere være naturlig å oppfatte disse handlinger som et ledd i tiltaltes økonomiske landssvik (landssvikanordningens § 2 nr. 3). Etter det resultat jeg kommer til, blir imidlertid dette spørsmål om den eventuelle subsumsjon uten betydning.

ALT I ALT STAR DET FOR MEG

som tvilsomt hvorvidt lagmannsrettens domsgrunner gir tilstrekkelig grunnlag for fellelse etter bestemmelsene i landssvikanordningen, jfr. straffelovens § 86. Og denne tvil gjør seg for meg så meget sterkere gjeldende som jeg under de særegne forhold som foreligger i nærværende sak, ville finne det å være av betydelig interesse for domstolene å være fullt orientert med hensyn til i hvilken utstrekning andre av landets større ovnstøperier måtte ha vært berørt av rettsoppgjøret, eller muligens riktige uttrykt: Hva det er som forklarer at det, såvidt jeg av det fra skranken opplyste har forstått, bare er en enkelt av vedkommende større bedrifter som har hatt et oppgjør med myndighetene (inndragning). — Også andre ovnstøperier må antas å ha levert ovner til tyskerne i betydelig utstrekning, om enn muligens den tyske omsetning hos dem prosentvis kan ha ligget lavere enn tilfellet var for tiltaltes vedkommende. En vesentlig faktor ved bedømmelsen av tiltaltes forhold blir i hvert fall den dengang ut fra hederlig nasjonal innstilling rådende

1 1945 —

(Forts. fra side 1)

oppfatning innen bransjen hva angår leveranser til fienden. Og da hverken domsgrunnene eller annet for Høyesterett foreliggende materiale forsåvidt gir noen virkelig orientering, synes følgen å måtte bli at lagmannsrettens dom med hovedforhandling oppheves i sin helhet.

JEG LEGGER TIL AT DET I OG FOR SEG

er vel forståelig at lagmannsretten ved sakens behandling såvidt tidlig som våren 1946 ikke er stanset opp ved de sider av saksforholdet som jeg nettopp har berørt. Man var dengang, stort sett, neppe klar over i hvilken utstrekning så vel gode norske myndigheter som næringsorganisasjonene var gått inn for et samarbeid med tyskerne, som faktisk innebar bistand til fienden i meget betydelig utstrekning gjennom industriell produksjon. Etter hvert er opplysningene herom trukket frem, med en viss modifikasjon i det tidligere syn på samarbeid av denne art til følge. Og dette kan igjen i et tilfelle som det her foreliggende tilsi en noe forsiktigere anvendelse av de gjeldende straffebestemmelser vedkommende økonomisk landssvik enn det ut fra forholdene for, for eksempel, 3 år siden kanskje var naturlig å regne med.

TIL SLUTT NEVNER JEG AT DOMSGRUNNENE

også i en annen henseende kan synes noe knappe. Det gjelder det avsnitt av dommen hvor lagmannsretten drøfter spørsmålet hvorvidt tiltaltes mulige villfarelse med hensyn til forholdets rettsstridighet kan virke til at han blir straffri, et spørsmål som lagmannsretten svarer nektende på. Lagmannsretten viser i denne sammenheng til den uttalelse av regjeringsadvokat Kr. Johansen som har vært påberopt i en rekke rettssaker. Derimot nevner lagmannsretten ikke den eller de konferanser tiltalte ifølge sin egen fremstilling har hatt med Administrasjonsrådets formann, fylkesmann Christensen, og hvorunder denne som svar på tiltaltes direkte

Reisende — tekstil — crikotasje.

Dannet ordensmann i 40 årsalderen med mangeårig praksis i utsalg fra større ullvarefabrikk, søker stilling som reisende for grossist eller fabrikk. Helst Vestlandet eller Nord-Norge.

Innehar f. t. uoppsagt stilling, kombinert bokholder og kasserer. Bill. mrk.: Referanse nr. 65.

Kompanjong — Bokholder.

Eldre grossist i frukt og grønnsaker. Straff sonet, ruinert og helsenedbrutt, har i Oslo grossistbevilgning, lokale, telefon, kundekrets og flink salgssjef, men mangler kapital og bokholder. — Søker aktiv kompanjong med boplass i Oslo for 48 prosent av forretningen mot 25 000 kontant (eventuelt noe i avdrag). — Eller det blir fra mai ansatt bokholder (diverse mann) som og kan passe torvet, engrossinkjøp.

Konferanse privatbolig telefon Drøbak, 506.

Arbeidsgivere

Statsøkonom med adskillig praksis i bankvirksomhet, reiselig og forretning søker stilling. Bosatt nær Hamar. Gjerne som selger eller representant for fabrikk, da god anledning til å reise. Gift, eu barn. Har ikke fått noe arbeid etter soningen som frontkjemper. Send tilbud — alt har interesse. Bill. mrk. «Handelsbrev», nr. 71.

Linolitt gulvbelegg

Sterkere og billigere på gulv og trapp enn linoleum. Be om pris og bruksanvisning for blanding og legning.

K. KRISTIANSEN, Krøderen. — Tlf. 15.

Skal de kjøpe radio?

Jeg har alle ledende merker på lager. — Rimelige bet. betingelser Gamle apparater taes i bytte.

Ring 68 36 97 eller skriv til E.B.M. Post Box 17, Bekkelagshøgda. Jeg sender Dem oppgaver og forslag.

Elektrisk utstyr og komfyrer.

Representanter søkes.

Pålitelige, arbeidsomme damer og herrer kan bli lokalrepresentanter for salgsorganisasjon under utbygging. Søknader som behandles strengt fortrolig — må gi fyldige opplysninger om søkeren selv, salgsmrådet, o.s.v. Referanser er ønskelige. Svar til billett «Dugnad nr. 63».

Handelsutd. mann

31 år, realart., handelsgym., befalskole, 1 års handelshøysk. i Wien, 10 års alls. praksis forskj. yrker ø. st. m. fremtidsmul. — Utm. att. Rett.h.tap 1 og 2. Arb.-villig — pålitelig.

Boberg, Sarsgt. 20, Oslo.

Arbeidskraft.

Ektepar med 5 års sønn søker arb. hvor som helst. hvor leil. kan skaffes. Mannen: 42, dieselmask. skomakerkynd., bygn.kynd. — Frontkj. Hustruen: 33, 10 år kontor, stenogr. mask. skr., sy-dame. NS. Begge: dannede, språkmektige, beskjedne. Hotell, gårdsbruk, fiske-fabrikk — hva som helst. Bill. mrk. «Arbeidskraft», nr. 61.

Se her!

8—10 dagers opphold på fjellet ønskes av 2 damer og 1 herre i satt alder. Godt skiterreng. Helst i mars måned.

Bill. mrk. «Østfold» nr. 73.

Møe og liknende mørkemannstiltak må ikke bli stående i historien her på berget som et representativt uttrykk for de minsteinmodne nordmenns krigsinnsett!

AULABRANNEN FØRTE SOM KJENT TIL at tyskerne sendte hundrevis av studenter til fangenskap i Tyskland, og professor Adolf Hoel, en av Norges edleste sønner, i hvis sak sammenhengen ble oppklart, slet seg nesten ihjel for å muldne tyskerne og få flest mulig norske studenter fra fangenskapet. Han hjalp mange!
VI GIR ORDET TIL BRANNSTIFTEREN, herr operasanger Svein Wilhelm Bruun, Strømsveien 137, Oslo, som dommer Høstad og særlig advokat Folkvard Bugge halte sannheten ut av i Oslo byrett 19. mai ifjor.

Bruun forklarte uten hemninger at han hadde tendt på Aulaen, og at han hadde vært spion i Norge for de allierte, og at han hadde gitt fullstendig rapport for sine engelske overordnede og «retts»-kontoret i Stockholm like etter brannen. Han sa at Petter Moen og «Londonnytt» stod bak brannen og at det var mektige krefter bakom.

AV HANS I RETTEN OPPLESTE RAPPORT fremgikk det, at det var blitt for fredelig og gemytlig her hjemme mellom befolkningen og tyskerne samt NS. «Det gjaldt å piske opp hatet mot tyskerne». Derfor ble brannen fremstillet som en provokasjon av tyskerne og de norske nazister. — Herr Bruun og hans oppdragsgivere var altså opphavsmennene til studentenes deportasjon? Såvidt «acting soldier» herr kulturkvaldaenger Svein Wilhelm Bruun.

OVERLEGE SCHARFFENBERG MENER RIKTIGNOK at det burde reises straffesak mot de skyldige for den landsskadelige Aula-brann, men han har ikke hatt mere held med seg enn når det gjaldt en annen «acting soldier»? Johannes Sigfred Andersen (Gulosten) som i den vidunderlige frigjorte tid skjød ned to tyske, militære krigsfanger, som ikke kunne skaffe herr Andersen den skjønne veske som i de dage stimulerte det rettferdige raseri og den nasjonale holdning.

Det spørs om ikke regjeringen Nygårdsvold med tanke på sin

alle ble stilt fritt om de ville bli i Sverige som privatpersoner, reise hjem eller annet sted. (Uthevet her).

Det var imidlertid enda tvil blant de aktive offiserer om de kunne ta imot Wehrmachts tilbud.

Da kom det også en henstilling fra kommanderende general Ruge til offiserene om å gi æresord, da han ikke ønsket offiserkorpset delt i offiserer som hadde gitt og som ikke hadde gitt æresord. Det syntes da klart for oss at regjering og K. G. anså kampen for slutt, og at de ikke lenger hadde bruk for sine offiserer, og at disse for resten av kfi gen kunne anse seg som privatpersoner. (Uthevet her.) Det var således ikke lenger noe som hindret dem fra å gi æresord på ikke på noen vis å delta mere i krigen mot Tyskland og reise hjem for som privatpersoner å ta seg av sine familier og sine privataffærer.

I denne forbindelse vil jeg feste oppmerksomheten ved at avgivelsen av æresord og hjemreisen for de interenerte offiserer, i motsetning til de krigsfangne, var en gjensidig avtale. Det er da også fra Wehrmachts side bl. a. anført: «Die internierten Norwegischen Offiziere und Soldaten die beabsichtigen zunächst in Schweden zu bleiben, haben bei einer eventuellen späteren Rückkehr nach Norwegen Schwierigkeiten nicht zu befürchten, wenn sie die gegebenen Anordnungen des deutschen Oberkommandos beachten.»

Når de internerte i stedet for å bli i Sverige eller reise til England, USA eller annet steds, valgte å reise hjem, var det i tilfelle til at de kunne leve som privatpersoner, når de holdt sin del av avtalen.

Erik Qvam.
(sign.)

OVENSTAEENDE BETENKNING AV OBERST QVAM viser at regjeringen Nygårdsvold i praksis respekterte kapitulasjonsavtalen, om hvilken tre regjeringsmedlemmer riktignok desperat usannferdig sa i Schanckesaken at de ikke hadde sett den! Men man må unnskyldte herrene med at hadde de sagt den historiske, men ennå ikke offisielle sannhet, at Norges krig varte i 62 dager, og lagt til, at de hadde satt sine initialer på kapitulasjonsavtalen til tegn på at de hadde sett den, ja da var det

ning hos dem prosentvis kan ha ligget lavere enn tilfellet var for tiltaltes vedkommende. En vesentlig faktor ved bedømmelsen av tiltaltes forhold blir i hvert fall den dengang ut fra hederlig nasjonal innstilling rådende

1 1945 —

(Forts. fra side 1)

under en 6-spaltet tittel, og da denne avis kom til Ålesund fikk den gå fritt om blant de arresterte på Aspøen skole. En beruset hjemmefrontkar benyttet natten mellom 17. og 18. mai til å gå fra rum til rum og meddele dødsdommene til de arresterte frontkjempere. En sjelelig tortur som sverner sitt sidestykke.

I Espeland konsentrasjonsleir fikk Morgenavisen også lov å gå på omgang. Og her som andre steder øvet herr Skaus uttalelser sin sjelelige tortur på de mange frontkjempere.

Kort tid senere ble samtlige frontkjempere i Espeland konsentrasjonsleir kommandert til å tre frem av geledet og marsjere mot porten. Alle måtte tro, at nå var den av herr politimester Skau bebudede time inne.

«Opptre som det sømmer seg borgere i et rettssamfunn. La oss vise i gjerning at vi er friheten verdig.»

Hva synes De nå, herr høyesterettsadvokat Skau?

— Og hva synes så De, hr. høyesterettsjustitiarius Emil Stang?

Finner De det sannsynlig at en så subjektiv herre kan være objektiv dommer?

blitt offisielt at prof. Schancke ingen fo rreder var, og man hadde ikke godt kunnet stats-slakte ham, og opprettholde «retts»-oppgjøret.

Oberst Qvam og 1. divisjons oppfatning av dette sentrale spørsmål i Norges nyeste historie er riktig.

Ti regjeringen Nygårdsvold erklærer kategorisk i statsråd i Tromsø 7. juni 1940 at det var «håpløst for Norge å fortsette krigen».

Først i freden fortsatte herrene krigen og fikk lov til å stå skildvakt i Tyskland for de store gutta.

Potemkin.

spørsmål som lagmannsretten svarer nektende på. Lagmannsretten viser i denne sammenheng til den uttalelse av regjeringssadvokat Kr. Johanssen som har vært påberopt i en rekke rettssaker. Derimot nevner lagmannsretten ikke den eller de konferanser tiltalte ifølge sin egen fremstilling har hatt med Administrasjonsrådets formann, fylkesmann Christensen, og hvorunder denne som svar på tiltaltes direkte spørsmål skal ha uttalt at så lenge tiltalte ikke leverte krigsmateriell kunne han levere hva han ville — bedriftene hadde både rett og plikt til å holde hjulene gående. Det synes etter den stilling Christensen dengang innehadde, og etter hans hele posisjon i landet klart at hvis Christensen virkelig har uttalt seg slik overfor tiltalte, så ville dette etter omstendighetene kunne være et vesentlig moment ved bedømmelsen av om tiltaltes mulige rettsvillfarelse var unnskyldelig. Og da tiltalte allerede i sin forklaring for Bergen forhørsrett i juni 1945 hadde referert uttalelsene fra Christensen, og det derfor fremtrer som sannsynlig at tiltalte har påberopt seg disse samme uttalelser eller råd også for lagmannsretten, kunne det ha vært å vente at lagmannsretten var kommet inn også på dette forhold og, forsåvidt tiltaltes referat av uttalelsene ble godtatt, hadde opptatt betydningen av disse uttalelser til vurdering. Blant annet fordi en savnet nærmere opplysninger med hensyn til hva der forsåvidt er påberopt eller ikke påberopt for lagmannsretten, skal jeg imidlertid ikke gå inn på spørsmålet om der på dette punkt måtte foreligge noen feil som i og for seg kunne lede til dommens opphevelse.

Jeg stemmer for denne

kjennelse:

Lagmannsrettens dom med hovedforhandling oppheves. Dommer B a h r: Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoteernde.

Dommer S t e n e r s e n: Likeså. Dommer K r u s e - J e n s e n: Likeså.

Justitiarius S t a n g: Likeså. Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

kjennelse:

Lagmannsrettens dom med hovedforhandling oppheves.

Referanser er ønskelige. Svar til billett «Dugnad nr. 63».

Handelsutd. mann

31 år, realart., handelsgym., befalskole, 1 års handelshøysk. i Wien, 10 års alls. praksis forskj. yrker ø. st. m. fremtidsmul. — Utm. att. Rett.h.tap 1 og 2. Arb.-villig — pålitelig.

Boberg, Sarsgt. 20, Oslo.

Fjøsfolk.

En øvet røkter med dyktig kone og liten fam., som kan påta seg hele stedet av 20 melkekuer, endel ungdyr og griser får plass på sentralt belig. Rome-riksgård fra 14.—4. 1950.

Lettvint fjøs med melkem., drikkekar o.s.v. Leilighet 2 rom og kjøkken, innl. vann. — Litt hjelp til ekstrarb. inne av konen ønskelig. — Søknad med lønnsforlangende og opplysninger sendes:

Lilly Haug,

n, Vogstad gård, Arnes st.

Gjente

får plass på mindre gård. 5 kuer. Drikkekar. — Henvendelse

O. Haugerud,
Fossland, Bø i Telemark.

Dyktig bonde

som på grunn av krigen og «rettsoppgjøret» har mistet sin gård og det meste av sine penger søker forbindelse med en som kan yte lån, ca. 10—20,000 kroner, til kjøp av sentralt beliggende østlandsgård.

Bill. i eksp. mrk. «God sikkerhet», nr. 70.

Flink gårdsgutt

kan få plass på trivelig gård på Øvre Eiker fra 14/4 1950. Att. og lønnsforl. sendes under billett mrk. «Interessert», nr. 69.

Gavelstad Gård og Pensjonat

— Svartad, Lågendalen — søker en ung pike til hjelp fra 1. april, bl. a. til servering. For juli søkes dessuten en kokke. Påskekjester og sommerkjester mottas.

MARIT MYHRE.

Husk kontingenten

Se her!

8—10 dagers opphold på fjellet ønskes av 2 damer og 1 herre i satt alder. Godt skiterreng. Helst i mars måned. Bill. mrk. «Østfold» nr. 73.

Arbeidshjelp.

Fra april d. å. trengs en dyktig gårdsdreng. Familiemann kan påregne egen husbekvommelighet på gårdsbruket.

Reflekterende oppgir lønnsforlangende og mulige attester til D/s-ekspeditøren i Austbø.

Svensk pojke

ønskar for bekantskap brev- vaxling med en norsk pike (med nordisk instilling!) Interesserad av sång, musikk, politik och f.ö. allt sunt. — Svar till «Svensk pojke» nr. 48.

Hallo Østlandet

Frontkjemper og frontsoyster med 2 barn ønsker leie hus, hytte eller leilighet hvor som helst på Østlandet. Har fast stilling.

Bill. mrk. «Husløs siden 1945» nr. 51.

Bokføring

for bønder og mindre næringsdrivende kan overtas. — 15 års praksis fra ligningsregnskaper. Skriv etter nærmere opplysninger.

J. Oskar Birkebæk
Revetal på Tønsberg.

Gårdsgutt

får plass fra 14. april 1950. Attester og lønnsforlangende sendes Magnar Brateng, Øvre Snertingdal. Telefon nr. 310 a.

Hushjelp

søkes av ingeniørfamilie i Kristiansund N. Gode betingelser. Bill. mrk. «Bare voksne nr. 44»

Opplag 9 700

Løssalgpris 25 øre

Nordmørspostens Trykkeri